

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та бізнес-консалтингу

Дипломна магістерська робота

на тему Організаційні та методичні засади обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства

Виконала: студентка групи мГМОК -1- 21 спеціальності 071 Облік та оподаткування освітньої програми Міжнародний облік та аудит-консалтинг

Анастасія РАДІОНОВА

Керівник к.е.н., доц. Ольга БУНДА
Рецензент к.е.н., доц. Микола МАТЮХА

Київ – 2022

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Інститут, факультет Управління та бізнес-дизайну _____
Кафедра Фінансів та бізнес-консалтингу _____
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування» _____
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри Фінансів та
бізнес-консалтингу
д.е.н. проф. Ірина ТАРАСЕНКО
« ____ » _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Радіоновій Анастасії Ромаївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Організаційні та методичні засади обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства

Науковий керівник роботи к.е.н., доц. Бунда О. М.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від від «28» вересня 2022
року № 180-уч

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 1 листопада 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи чинні нормативно-правові акти з регулювання обліку й аудиту грошових коштів, дані фінансової та статистичної звітності, облікові дані (первинні документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку) ТОВ «Професійна будівельна комплектація», наукові статті, підручники, посібники, періодичні видання, монографії.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) економіко-правові засади здійснення операцій з грошовими коштами, аналізування ефективності використання грошових коштів в ТОВ «Професійна будівельна комплектація», організаційні і методичні засади обліку грошових коштів на підприємстві, організація і методика аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

5. Консультанти розділів дипломної магістерської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Бунда О.М., доц.	19.09.22	22.09.22
Розділ 1	Бунда О.М., доц.	23.09.22	30.09.22
Розділ 2	Бунда О.М., доц.	01.10.22	11.10.22
Розділ 3	Бунда О.М., доц.	12.10.22	20.10.22
Розділ 4	Бунда О.М., доц.	21.10.22	28.10.22
Висновки	Бунда О.М., доц.	29.10.22	31.10.22

6. Дата видачі завдання 19 вересня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вступ	19.09.2022р.- 22.09.2022р.	
2	Розділ 1. Економіко-правові засади здійснення операцій з грошовими коштами	23.09.2022р.- 30.09.2022р.	
3	Розділ 2. Аналізування ефективності використання грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»	01.10.2022р.- 11.10.2022р.	
4	Розділ 3. Організаційні і методичні засади обліку грошових коштів на підприємстві	12.10.2022р.- 20.10.2022р.	
5	Розділ 4. Організація і методика аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»	21.10.2022р.- 28.10.2022р.	
6	Загальні висновки	29.10.2022р.- 31.10.2022р.	
7	Оформлення дипломної магістерської роботи (чистовий варіант)	01.11.2022р.	
8	Здача дипломної магістерської роботи на кафедру для рецензування (за 14 днів до захисту)	02.11.2022р.	
9	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)	12.12.2022р.	
10	Подання дипломної магістерської роботи у відділ магістратури для перевірки виконання додатку до індивідуального навчального плану (за 10 днів до захисту)	12.12.2022р.	
11	Подання дипломної магістерської роботи на затвердження завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	09.11.2022р.	

Студент _____ **Анастасія РАДІОНОВА**
(підпис) (ім'я та прізвище)

Науковий керівник роботи _____ **Ольга БУНДА**
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник відділу магістратури _____ **Олена ГРИГОРЕВСЬКА**
(підпис) (ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Магістерська дипломна робота виконана Радіоною А. Р.

Назва дипломної роботи «Організаційні та методичні засади обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства». Спеціальність 071 «Облік і оподаткування».

Дипломна робота містить: 127 сторінок, список літератури з 68 найменувань, таблиць 29; рисунків 15; додатків 8.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень, принципів, методів та прийомів, що забезпечують належний стан обліку, аналізу і аудиту грошових коштів підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси організації обліку, аналізу та аудиту грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Основна мета дипломної роботи – дослідити теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку грошових коштів, розглянути данні бухгалтерського обліку та нормативну базу з досліджуваної проблематики, дослідити питання практичного аудиту і аналізу грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Ключові слова: грошові кошти, готівка, ліміт залишку готівки, розрахунки, облік, аналіз, аудит.

Рік виконання дипломної роботи 2022. Рік захисту роботи 2022.

ANNOTATION

Master thesis performed Ralionova A. R.

Title of thesis "Organizational and methodical principles of accounting, analysis and audit of company funds". Specialty 071 "Accounting and taxation".

Thesis contains: 127 pages, a list of literature of 68 titles, tables 29; drawings 15; applications 10.

The subject of the study is a set of theoretical positions, principles, methods and techniques that ensure the proper state of analysis, accounting and audit of the company's cash.

The object of the study is the processes of accounting, analysis and audit of cash funds of OOO Professional construction company.

The main purpose of the thesis is to investigate theoretical, methodological and practical aspects of accounting for cash, to consider the accounting data and normative base of the studied issues, to investigate the issues of practical audit and analysis of funds on OOO Novomedline.

Key words: cash, cash, cash balance limit, calculations, accounting, analysis, audit.

Release year thesis 2022. Year of protection work in 2022.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ.....	12
1.1. Поняття грошових коштів як економічної та правової категорії.....	129
1.2. Класифікація грошових коштів підприємства	18
1.3. Нормативно-правова база регулювання обліку й аудиту грошових коштів.....	25
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ В ТОВ «ПРОФЕСІЙНА БУДІВЕЛЬНА КОМПЛЕКТАЦІЯ».....	31
2.1. Здійснення аналізу основних показників діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація».....	31
2.2. Аналізування фінансового стану підприємства.....	44
2.3. Формування методики економічного аналізу грошових коштів підприємства.....	52
2.4. Аналіз стану грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація»	57
Висновки до розділу 2.....	62
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	64
3.1. Організація обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».....	64
3.2. Порядок відображення в обліку підприємства операцій щодо руху грошових коштів.....	73
3.3. Удосконалення здійснення грошових розрахунків за допомогою сучасних інформаційних технологій.	82
Висновки до розділу 3.....	86
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ТОВ «ПРОФЕСІЙНА БУДІВЕЛЬНА КОМПЛЕКТАЦІЯ».....	88
4.1. Вплив системи аудиту в Україні на систему внутрішнього контролю на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».....	88
4.2. Організація аудиту грошових коштів на підприємстві.....	96
4.3. Методика проведення аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».....	106
Висновки до розділу 4.....	112
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	115
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	120
ДОДАТКИ.....	127

ВСТУП

Функціонування підприємства неможливе без використання фінансових ресурсів, основне місце серед яких займають грошові кошти. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій і вимагає суворого цільового спрямування на досягнення поставлених завдань підприємства на тактичному та стратегічному рівнях. Порухення вказаних умов призводить до дисбалансу інших складових господарських засобів, технічної відсталості підприємства, його фінансової залежності. Таким чином, ефективність управління найбільш ліквідними ресурсами, що залежить від своєчасного обліку та ефективного аналізу і контролю за використанням коштів, визначає рівень фінансової стабільності й можливість подальшого розвитку підприємства. Тобто грошові кошти є одним з вагомих чинників, що визначають фінансове становище підприємства, його життєздатність. Значущість та роль грошових коштів на рівні підприємства обумовлює доцільність їх окремого детального дослідження.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в роботі сформульовано теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення облікових процедур, формування системи аналітичного забезпечення та аудиту грошових коштів, що може мати прикладне значення для вітчизняних підприємств.

Концептуальні основи сутності грошових коштів, їх обліку, аналітичного забезпечення та аудиту достатньо широко розглядаються в працях зарубіжних та вітчизняних учених: Ю. Брігхема, Ф. Бутинця, О. Височан, Л. Гапенські, Д. Ван Хорна, В.Єфименко, Л.Лук`яненко, О.Кащенко, А. Кінга, Г.Король, В. Бочарова, І. Бланка, В. Ковальова, С. Ф. Голова, В. М. Костюченка, А. Г. Загороднього, Л. Лігоненко, І. Несходовського, Г. Осовської, С. Остафійчук, А. Поддєрьогіна, О. Терещенка, Н. Ткаченко, О. Філімоненка, О. Шеремета та інших. Незважаючи на суттєві напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців, проблемні питання, що пов`язані з засадами обліку,

аналізу та аудиту грошових коштів на підприємстві потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень, а також розробці практичних рекомендації щодо удосконалення обліку, аналізу і аудиту грошових коштів підприємства.

Для досягнення поставленої мети у дипломній роботі передбачено постановку та поетапне вирішення наступних завдань:

- дослідити економічну сутність грошових коштів, як об'єкту обліку, аналізу та аудиту;
- розглянути підходи до класифікації грошових коштів підприємства;
- проаналізувати нормативно-правову базу з обліку й аудиту грошових коштів підприємства;
- дослідити основні показники техніко-економічної діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація»;
- провести аналіз фінансового стану підприємства за 2019-2021 рр.;
- сформулювати методику економічного аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація»;
- проаналізувати стан грошових коштів підприємства за 2019-2021 рр.;
- дослідити засади організації обліку на підприємстві;
- розглянути порядок відображення в обліку операцій з надходження та витрачання грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»;
- визначити вплив сучасних інформаційних технологій на удосконалення розрахункових процесів;
- дослідити вплив системи аудиту в Україні на систему внутрішнього контролю на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»;
- опрацювати основні питання організації аудиту грошових коштів на підприємстві;

- розробити методика проведення аудиту грошових коштів для ТОВ «Професійна будівельна комплектація»;
- надати рекомендації щодо покращення обліку, аналізу та аудиту грошових коштів для ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та аудиту на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, методичних і практичних засад обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства на прикладі ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань у магістерській дипломній роботі застосовано широкий інструментарій загальноприйнятих методів наукового дослідження, а саме: системний підхід, методи наукової абстракції та логічного узагальнення – для дослідження поняття грошових коштів як економічної та правової категорії; методи порівняння, абстрагування, аналізу і синтезу – для здійснення аналізу діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація», метод подвійного запису – для дослідження облікових процесів на підприємстві, метод ключових питань – для розробки алгоритму поетапного проведення аудиту. Крім того, у роботі були використані й інші методи теоретичного та емпіричного дослідження, окремі різновиди як загальноприйнятих наукових принципів, так і спеціальних принципів науково-економічного пізнання: творчо-критичний та описово-аналітичний, статистичний, метод мікро- і макроекономічного аналізу.

Інформаційну базу дослідження склали дані установчих та первинних документів, реєстрів, фінансової звітності ТОВ «Професійна будівельна комплектація», а також, законодавчі та нормативні акти України, публікації вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретико-методологічному формулюванні існуючих засад, поглибленні обґрунтування, апробації та впровадження практичних рекомендацій із удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства.

Основні теоретичні та практичні результати, що характеризують наукову новизну магістерської дипломної роботи та виносяться на захист, полягають у тому, що:

удосконалено:

- організацію діловодства ТОВ «Професійна будівельна комплектація» завдяки розробленому графіку документообороту;

- методику аудиту грошових коштів через застосування запропонованих робочих документів (тест внутрішнього контролю грошових коштів, план та програму аудиту грошових коштів; аналітичну таблицю для перевірки обліку готівки підприємства; аналітичну таблицю для перевірки тотожності аналітичного та синтетичного обліку залишку грошових коштів; відомість виявлених порушень, що виявлено при перевірці грошових коштів);

- організацію внутрішнього контролю шляхом застосування схеми контрольних процедур на різних стадіях управління та моніторингу стану виданих та отриманих підприємством зобов'язань;

- інструментарій системи управління ТОВ «Професійна будівельна комплектація» через застосування запропонованої систематизації видів ризиків, що можуть стосуватись діяльності підприємства та впливати на систему внутрішнього контролю;

- підходи до проведення внутрішнього контролю за грошовими коштами через застосування розроблених робочих документів аудитора: тест внутрішнього контролю грошових коштів, план та програму аудиту грошових коштів; аналітичну таблицю для перевірки обліку готівки підприємства; аналітичну таблицю для перевірки тотожності аналітичного та синтетичного обліку залишку грошових коштів; відомість виявлених порушень, що виявлено при перевірці грошових коштів;

набули подальшого розвитку:

- підхід до класифікації грошових коштів за ознаками, які буде доцільно використовувати для потреб користувачів бухгалтерської інформації;

- система здійснення грошових розрахунків ТОВ «Професійна будівельна комплектація» завдяки можливостям сучасних інформаційних технологій через запропоновану систему «Клієнт-банк»;

- системний підхід до аналізу грошових коштів з визначенням його основних елементів;

- підхід до розвитку діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» шляхом розгляду подальших перспектив торгівлі будівельними матеріалами.

Окремі положення роботи пройшли апробацію на 4 науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема: The VI International Science Conference «Actual tendencies of development science and practice» (Rome, Italy, October 25 – 27.2021) з публікацією тез доповіді: «Вплив оцінки системи внутрішнього контролю на організацію аудиту грошових коштів підприємства»; VIII Міжнародна науково-практична конференція «THEORETICAL FOUNDATIONS OF MODERN SCIENCE AND PRACTICE» (м. Лісабон, Португалія, 08-10 листопада 2021 року) з публікацією тез доповіді: «Застосування інформаційних систем для обліку грошових коштів підприємства»; Науково-практична інтернет-конференція «Менеджмент і безпека: теоретичні та прикладні аспекти» (м. Львів, 13 травня 2022 р) з публікацією тез доповіді: «Управлінські засади забезпечення підприємства грошовими коштами»; III Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, КНУТД 10 червня 2022 р.) з публікацією тез доповідей: «Управлінський аспект обліку грошових коштів підприємства» та «Особливості здійснення розрахункових операцій підприємства за допомогою сучасних інформаційних технологій».

Основні результати й окремі рекомендації магістерської роботи викладено в колективній монографії «Економіка та управління підприємствами: теорія, практика, перспективи розвитку : колективна монографія» – Полтава: ПП «Астроя», 2021. – публікацією матеріалів на тему: «Організаційні і методичні засади аудиту грошових коштів підприємства».

Практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в магістерській роботі підходи, теоретичні висновки і практичні рекомендації можуть бути використані для удосконалення формування облікової інформації щодо грошових коштів на вітчизняних підприємствах, що дозволить користувачам оптимізувати внутрішній контроль (аудит) і уможливити об'єктивну ефективність здійснення грошових розрахунків за допомогою сучасних інформаційних технологій. Прикладне значення одержаних результатів підтверджує довідка з підприємства ТОВ «Професійна будівельна комплектація» (Довідка № 19/22 від 01.11.22 р.).

Дипломна робота складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних літературних джерел, додатків. Загальний обсяг магістерської дипломної роботи становить 127 сторінок друкованого тексту. Робота містить 29 таблиць; 15 рисунків; 10 додатків. Список літератури налічує 68 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ

1.1. Поняття грошових коштів як економічної та правової категорії

У основі ефективного функціонування економічних проектів лежить чимало важливих аспектів: налагоджена організація господарсько-фінансового процесу, дотримання нормативно-правової бази, підбір та управління персоналом, достовірне ведення обліку і ретельне здійснення контролю, врахування зовнішніх та внутрішніх факторів впливу. Проте всі вище перелічені аспекти не зможуть існувати без наявності грошового активу.

Готівкові чи безготівкові грошові кошти в національній чи іноземній валюті, які перебувають у постійному русі є основою для забезпечення сучасної схеми здійснення розрахункових операцій.

Гроші відносяться до тих особливих категорій, які завжди були найбільш актуальними в економічній думці, так як в процесі грошового руху найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку. Через гроші, їх функції кожен індивідуум реалізує свої потреби, тому грошова система і визначає взаємозв'язок між виробництвом, обміном, розподілом і споживанням.

Питання особливостей поведінки грошей та специфіки здійснення розрахункових операцій займають належне місце при вивченні економічних дисциплін, обліку, грошово-кредитної і грошово-розрахункової систем, проте, попри все, постає проблема у розмежуваннях понять «грошові кошти» та «грошові потоки» й встановлення їх відмінностей.

Грошові кошти є ресурсом забезпечення платоспроможності підприємства. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій та потребує цільової направленості для досягнення поставлених господарських завдань підприємства. Не зважаючи на те, що грошові кошти займають невагому питому вагу у загальній сумі активів

підприємства, вони виконують вкрай важливу роль у його функціонуванні та розвитку.

В економічній літературі грошові кошти трактують по-різному: як економічні відносини між суб'єктами господарювання, як товар, як загальний еквівалент вартості тощо.

Для визначення поняття «грошові кошти» науковцями використовується чималий діапазон термінів: «гроші», «грошові потоки», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до різноманітного тлумачення сутності цих тверджень в бухгалтерському обліку.

Процес здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку й розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [35].

Грошові кошти визначені М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів» таким чином: «грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання» [31].

Визначення грошових коштів згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств є таким: грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [35, 26].

Відповідно до МСБО 7 та НП(С)БО 1 сформовано порядок визначень основних термінів, що використовується для обліку грошових коштів та наведено в таблиці 1.1.

Усі визначення поняття «грошові кошти», що наведені в чинних нормативних документах, сформульовані таким чином, що лише перераховують складові цього поняття. Таке формулювання є досить недосконалим для потреб бухгалтерського обліку та потребує уточнення. На цьому наголошували дослідники, зокрема С.М. Остафійчук вважає, що оскільки грошові кошти є абсолютно ліквідними активами, то до цього поняття не завжди можна віднести абсолютно всі залишки на рахунках у банках, тому що їх ліквідність може сильно відрізнятись від абсолютної [38, с. 216].

Таблиця 1.1

Визначення термінів, які використовуються при обліку грошових коштів

№	Терміни		Визначення
1	Грошові кошти	Cash	Готівка, гроші на рахунках у банках до запитання
2	Еквіваленти грошових коштів	Cash Equivalents	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком коливань вартості
3	Грошові потоки	Cash flows	Це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів
4	Овердафт	Overdraft	Кредитний залишок на активному рахунку що виникає при здійсненні платіжної операції на суму, що перевищує дебетовий залишок на рахунку
5	Монетарні активи	Monetary assents	Грошові кошти та інші активи, які можуть бути отримані у чітко визначеній сумі грошей
6	Негрошові операції	Non- Cash Transactions	Ті операції при яких не використовуються грошові кошти та їх еквіваленти
7	Операційна діяльність	Operating Lease	Це основна діяльність підприємства, яка приносить дохід, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю
8	Інвестиційна діяльність	Investing Activities	Це придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів
9	Фінансова діяльність	Financing Activities	Це діяльність, яка спричиняє зміни розміру та складу власного і запозиченого капіталу підприємства
10	Фінансовий актив	Financial Assents	Це будь-який актив, що є: - грошовими коштами; - інструментом власного капіталу іншого підприємства; - контрактом, розрахунки за яким здійснюватимуться або можуть здійснюватися власними інструментами капіталу підприємства

Слід підтримати думку автора, оскільки не всі кошти на рахунках в банках підприємство може використати в будь-який момент часу. Зокрема, якщо підприємство відкрило безвідзивний акредитив, то хоча ці кошти є його власністю, проте використати їх у будь-який момент на власні потреби воно не може, оскільки зобов'язалося перерахувати їх іншому підприємству, на користь якого відкрито цей акредитив. У зв'язку з цим такі кошти не можна вважати абсолютно ліквідними активами підприємства та відносити до грошових коштів. Однак не можна зазначити, що до поняття «грошові кошти» варто включати тільки кошти на поточних рахунках, а кошти на інших рахунках у банках не варто включати. Так, кошти, що перебувають на чекових книжках,

банківських картках, які також вважаються коштами на інших рахунках у банках, підприємство може використати в будь-який момент часу, тому вони також є абсолютно ліквідними та належать до грошових коштів підприємства.

Гроші – один із елементів ефективного функціонування будь-якого підприємства. Саме вони проходять крізь всі економічні, бізнесові взаємовідносини та розрахунки, відображаються в облікових документах, пов'язані з витратами, доходами, фінансовими результатами і реалізують кінцеву мету економічної діяльності суб'єкта – отримання прибутку. Гарасим П. М., Давидович І. Є., Хомин П. Я. вдало підмітили, що крилатий вислів Луки Пачолі: «Купець повинен вміти рахувати гроші, бо у того, який цього не вміє, вони розлітаються як мухи» [11, с. 245], повною мірою актуальний і сьогодні.

Враховуючи зазначене, проаналізуємо підходи до трактування поняття «грошові кошти» в економічній літературі (табл. 1.2).

Більшість авторів трактує грошові кошти як активи підприємства. Саме з цих позицій дають визначення грошових коштів С.М. Остафійчук [38, с. 217] та В.І. Єфіменко [13, с. 212]. Не можна не погодитися з такою думкою, оскільки грошові кошти справді можуть у будь-який момент часу бути використані для здійснення розрахунків, але таке визначення не відображає повністю сутність досліджуваного поняття. Друга група авторів, до яких відноситься Й.С. Завадський [14, с. 323], Г.В. Осовська [37, с. 235] вважають грошові кошти доходами та надходженнями. Так, в «Економічному словнику» Г. В. Осовської зазначено: «Грошові кошти (англ. monetary assets) - доходи і надходження, що акумулюються у грошовій формі на рахунках підприємств, організацій, установ і домашніх господарств у банках і використовуються для забезпечення їхніх власних потреб або розміщення у вигляді ресурсів банків» [37, с. 60]. Однак недоцільно застосовувати такий підхід, оскільки грошові кошти можуть виступати не тільки у формі доходів та надходжень, але й у формі витрат.

Економічна сутність поняття «грошові кошти»

Науковець	Тлумачення грошових коштів
Бутинець Ф.Ф. [5]	Грошові кошти - форма існування грошей, використовується як засіб обігу та платежу; грошові знаки національної валюти України - банкноти і монети, в тому числі пам'ятні та ювілейні монети, що знаходяться в обігу і є дійсними платіжними засобами
Височан О.С. [10]	Грошові кошти - це кошти в касі, електронні гроші, кошти на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані у будь-який момент для проведення розрахунків в процесі здійснення господарських операцій
Єфименко В.І., Лук'яненко Л.І. [13]	Грошові кошти - це готівка, яка зберігається на підприємстві, гроші в банках (на рахунках); банківські векселі, грошові чеки та перекази від клієнтів
Кащенко О.І. [21]	Грошові кошти – це засіб збереження вартості, який бере участь в обміні товарів та послуг, необхідний для забезпечення діяльності суб'єкта господарювання є найбільш ліквідною складовою оборотних активів, може бути вираженим у вигляді готівки, коштів на рахунках в банках та електронних грошей
Король Г.О. [62]	Грошові кошти є матеріальною формою фінансових ресурсів підприємства
Несходовський І.С. [34]	Грошові кошти – це абстрактний вимірник економічних процесів, явищ, об'єктів, який суб'єкти згодні приймати як платіжний засіб
Осовська Г.В. [37]	Грошові кошти - це доходи і надходження, що акумулюються у грошовій формі на рахунках підприємства, організації, установи у банках і використовуються для забезпечення їх власних потреб або розміщення у вигляді ресурсів банків
Остафійчук С.М. [38]	Грошові кошти - готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, які характеризуються абсолютною ліквідністю, тобто можуть у будь-який момент бути використані для здійснення розрахунків або обміняні на законні платіжні засоби.
Ткаченко Н.М. [61]	Грошові кошти - касова готівка, кошти на рахунках у банках, інші грошові кошти
Філімоненко О.С. [65]	Грошові кошти - це кошти у вигляді грошей, які знаходяться в касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та на депозитах до запитання

Поняття «гроші» в обліку використовується не так часто, як поняття «грошові кошти» та «грошові потоки». Проте, ці два, здавалось би, схожі поняття часто викликають серйозні дискусії у науковому світі.

Тлумачний словник бухгалтерських та суміжних термінів розглядає поняття грошових коштів з двох позицій:

1) грошові знаки національної валюта України - банкноти і монети, у тому числі обігові, пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами;

2) готівка в касі, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання, які можуть бути використані для поточних операцій. Грошові кошти є матеріальною формою фінансових ресурсів підприємства [62, с. 20].

Щодо визначення функцій грошових коштів, сучасна світова економічна теорія пропонує декілька принципово різних підходів, що відображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Функції грошових коштів згідно з класичною економічною теорією

Функції грошових коштів	Характеристика функції грошових коштів
Міра вартості	гроші забезпечують вираження та вимірювання вартості товарів, надаючи їм форму ціни, яка реалізується через взаємодію з масштабом цін. Нині масштаб цін є величиною грошової одиниці цієї країни. Він змінюється стихійно під впливом інфляційних процесів в економіці, що в подальшому впливає на ціноутворення.
Засіб обігу	гроші є посередником у процесі обміну товарів і забезпечують їх обіг. Гроші як засіб обігу втілюють мінову вартість, а саме продавець продає товар і отримує гроші. Цю функцію гроші виконують миттєво. Необхідною умовою виконання грошима цієї функції є те, що рух товарів і грошей має здійснюватися одночасно.
Засіб нагромадження	пов'язано з наявністю повноцінних грошей поза сферою обігу. Гроші затримуються в руках товаровиробників, випадають зі сфери обігу. Цим товаровиробники від різних випадковостей стихійного ринку. Але такі гроші в будь-який час можуть знову повернутися в товарообіг.
Засіб платежу	виявляється у зв'язку з потребою продажу товару і послуг при відкладанні платежу і викликається різницею в часі виробництва і реалізації ряду товарів або ж потребою купівлі товарів за відсутності наявних грошей. У даному випадку продавець є кредитором, а покупець - боржником.
Світові гроші	гроші обслуговують рух вартості в міжнародному економічному обороті і забезпечують реалізацію відносин між країнами. Світові гроші - це комплексна функція яка виконує функції грошей, властиві їм на внутрішньому ринку.

Узагальнюючи вищевикладене, можемо констатувати, що грошові кошти є особливою категорією, яка завжди була найбільш актуальною в економічній думці, оскільки в процесі грошового руху значною мірою проявляються й реалізуються інтереси суб'єктів ринку. Через грошові кошти та їх функції кожен індивідуум реалізує свої потреби, тому грошова система визначає взаємозв'язок між виробництвом, обміном, розподілом та споживанням.

1.2. Класифікація грошових коштів підприємства

З метою дослідження структуризації грошових коштів, розглянемо їх класифікацію. Класифікація – це процес розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами, видами тощо) відповідно до визначених ознак. Тобто класифікація є закономірним процесом дослідження сутності об'єктів (явищ, процесів). Отже, грошові кошти можна класифікувати за різними ознаками (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Класифікація грошових коштів підприємства

Вважаємо, що наведена на рис. 1.1. класифікація є узагальненням та систематизацією різних наукових підходів до угруповання грошових коштів підприємства.

За джерелами надходження грошові кошти поділяють на власні, тобто отримані підприємством протягом звітного періоду внаслідок звичайної діяльності, а також амортизаційні відрахування з матеріальних та

нематеріальних необоротних активів, нараховані протягом звітного періоду; запозичені – це кошти, які отримує підприємство на визначений термін, за плату і на умовах повернення. Формуються вони в основному за рахунок довгострокових та короткострокових кредитів; залучені кошти – це кошти, які не належать підприємствам, але внаслідок діючої системи розрахунків постійно знаходяться в їх обігу. Залучені кошти за характером використання подібні власним, оскільки після їх надходження грошові кошти переходять у розпорядження підприємства (інвестиції, дотації, субсидії).

За формою існування розрізняють готівкові та безготівкові грошові кошти. Готівкові грошові кошти – грошові кошти у вигляді паперових грошей, монет, грошових знаків.

Джерела отримання готівкових коштів в касі підприємства та шляхи їх вибуття представлено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Джерела надходження та шляхи витрачання готівкових коштів.

Безготівкові грошові кошти – грошові кошти на банківських рахунках, що використовуються для оплати, взаємних розрахунків шляхом перерахування з одного рахунку на інший.

Рис. 1.3. Джерела надходження та шляхи витрачання безготівкових коштів підприємства.

У сфері безготівкового грошового обігу рух грошей здійснюється у вигляді перерахування сум через рахунки в банках. У безготівковій формі здійснюється переважна більшість грошових операцій: розрахунки між підприємствами (фірмами), деякі види розрахунків підприємств і організацій з населенням (наприклад, перерахування грошових коштів, у тому числі заробітної плати і пенсій, на поточні рахунки, відкриті в установах банків) тощо. Безготівковий грошовий обіг має переваги порівняно з обігом готівки: економляться кошти, прискорюється оборот грошей. На підтримку сфери готівкового обігу доводиться витратити значні кошти на друкування, рахування, сортування, упаковку, інкасацію готівки тощо. Крім того,

готівковий обіг вимагає значного штату касирів і контролерів. Проте державні структури і центральний (національний) банк завжди намагаються чітко окреслювати двохсферну систему грошового обороту, яка б виключала вільне переливання безготівкових грошей у готівкові. Надмірне перетворення безготівкових грошей у готівку може стати поштовхом до розвитку «тіньової економіки».

Слід зазначити, що останнім часом картковий ринок все більше привертає увагу фінансових установ як додаткове джерело ресурсів та прибутку. Жорсткі умови конкуренції спонукають банки до впровадження нових форм співпраці, таких як Інтернет - розрахунки, споживчі кредити, дисконти, бонуси, мобільний «бенкінг», віртуальні рахунки тощо. Характерною ознакою часу стає те, що платіжна картка перестає бути тільки інструментом одержання готівкових коштів, а набуває ознак універсального інструменту доступу до рахунку, задовольняючи тим самим зростаючі потреби клієнтів. Цей засіб платежу, маючи безліч позитивних характеристик, надає як користувачам карток, так і банківським установам, що здійснюють їх випуск та обслуговування, багато переваг у порівнянні з іншими поширеними засобами платежу [5, с. 15]. Слід також зазначити, що однією з актуальних проблем, яка стала перед українськими банками, є шахрайство з пластиковими картками. Головна причина такої ситуації – відсутність в українському законодавстві статей, за якими осіб, викритих у незаконному використанні пластикових карток, можна було б притягти до карної відповідальності. За видом валюти: грошові кошти у національній валюті та грошові кошти в іноземних валютах. Грошові кошти в національній валюті – грошові кошти (як готівкові так і безготівкові) у валюті, випущеній певною державою, яка, в основному, знаходиться в обігу на її території. Грошові кошти в іноземній валюті – грошові кошти (як готівкові так і безготівкові) які знаходяться в обігу і являються законним засобом платежу на території відповідної іноземної держави (групи іноземних держав) [8, с. 85]

Класифікація грошових коштів за видами валют має надзвичайно важливе значення для управління залишком грошових коштів, оскільки дозволяє

керівництву підприємства оперативно реагувати на зміну курсів іноземних валют відносно національної валюти.

За місцем зберігання: грошові кошти в касі; грошові кошти на рахунках в банках; електронні гроші (залишки на депозитних платіжних картках та кошти на рахунках платіжних систем в Інтернеті). Дана класифікаційна ознака має дуже важливе значення для проведення інвентаризації грошових коштів.

Можна класифікувати грошові кошти також за обмеженістю у напрямках використання:

а) необмежені у використанні – грошові кошти, якими підприємство може розпоряджатися без жодних обмежень для ведення господарської діяльності;

б) обмежені у використанні – грошові кошти, які підприємство може використовувати суворо за певним цільовим призначенням.

При цьому, грошові кошти з обмеженням у напрямках використання варто відображати в Балансі як інші оборотні активи, тому що вони не можуть в будь-який момент бути використані для розрахунків, а мають бути використані на визначені завдання [60, с. 34].

Залежно від ступеня ділової активності грошові кошти підприємства можуть бути розділені на: активні гроші та пасивні гроші. До активної частини відносять грошові кошти, які беруть участь в обороті, використовуються як засіб платежу. Пасивні гроші не використовуються в господарському обороті, а резервуються для покриття певних потреб підприємства.

За місцем зберігання розрізняють грошові кошти на рахунках в банках, які будуть формувати безготівкові грошові операції. Кошти в касі підприємства називають готівкою. Готівка – це грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами. Згідно Закону України «Про платіжні послуги»: електронні гроші це одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатоцільового використання), які приймаються як засіб

платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей [18].

Електронні гроші спрямовані на здійснення платежів поза банківською системою, що пов'язує їх з готівковими коштами, відповідно з традиційними платіжними інструментами – можливість здійснення розрахунків у безготівковій формі через рахунки, що відкриті в банківських установах.

Електронні гроші конкурують із традиційними банківськими платежами, системами переказів, платіжними картами та платіжними терміналами.

Для зберігання електронних грошей, користувачі створюють електронні гаманці у платіжній системі. Управляти грошима у своєму гаманці користувач може самостійно в будь-який час, за допомогою Інтернету. Електронні гаманці використовують для розрахунків, оплата електронними грошима здійснюється миттєво і на будь-які відстані.

Більшість науковців звертають увагу лише на класифікацію грошових потоків, а не грошових коштів. В той же час, грошові потоки є похідними від грошових коштів, характеризують рух останніх в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

В.В. Сопко, вважає, що класифікація грошових коштів є вихідним елементом для організації їх обліку [60, с. 214], оскільки дає змогу їх структурувати відповідно до інформаційних потреб користувачів бухгалтерської інформації. Проте здебільшого науковці звертають увагу на класифікацію грошових потоків, а не грошових коштів. Але грошові потоки є похідними від грошових коштів і характеризують рух останніх у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Доцільно виділити такі ознаки класифікації грошових коштів, які повною мірою відповідають потребам користувачів бухгалтерської інформації (табл. 1.4).

Класифікація грошових коштів для потреб користувачів бухгалтерської
інформації

Підходи до класифікації	Характеристика
За формою існування	Готівкові та безготівкові грошові кошти, де готівковими грошовими коштами є грошові кошти в касі, безготівковими - грошові кошти на рахунках у банках та електронні гроші.
За видом валюти	Класифікація грошових коштів за видами валют має суттєве значення для управління залишком грошових коштів, оскільки дає змогу керівництву оперативно реагувати на зміну курсів іноземних валют відносно національної валюти.
За місцем зберігання	Грошові кошти в касі, грошові кошти на рахунках у банках, електронні гроші (залишки на депозитних платіжних картках та кошти на рахунках платіжних систем в Інтернеті). Ця класифікаційна ознака є суттєвою під час проведення інвентаризації грошових коштів. У П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» одним із компонентів фінансових активів є грошові кошти, необмежені для використання. Як відомо, напрями використання грошових коштів можуть обмежуватися, якщо вони надходять на підприємство як цільове фінансування та цільові надходження (субсидії, надходження з бюджету та цільових фондів, гуманітарна допомога, внески фізичних і юридичних осіб), і тому можуть бути використані лише за призначенням.
За обмеженістю у напрямках використання	Необмежені у використанні це грошові кошти, якими підприємство може розпоряджатися без обмежень для ведення господарської діяльності. Обмежені у використанні - грошові кошти, які підприємство може використовувати суворо за певним цільовим призначенням. Грошові кошти обмежені у використанні у Балансі, оскільки вони не можуть у будь-яку мить бути використані для розрахунків, а мають бути використані на конкретно визначені цілі.

Отже, класифікація грошових коштів є вхідним елементом для організації їх обліку, оскільки дає змогу їх структурувати відповідно до інформаційних потреб користувачів бухгалтерської інформації. Класифікація грошових коштів за наведеними ознаками, має важливе значення для аналізу фінансового стану підприємства, здійснення інвентаризації та максимально раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

1.3. Нормативно-правова база регулювання обліку й аудиту грошових коштів

Сукупність нормативних актів складає нормативну базу, яка на державному рівні представлена відповідними кодексами, законами, постановами, наказами, інструкціями, положеннями, методичними матеріалами, національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Нормативно-правова база потрібна для регламентації законності та достовірності відображення господарських операцій, відповідності ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Крім того, нормативно-правове регулювання на рівні підприємства регламентується внутрішніми документами: наказами, інструкціями, розпорядженнями, тощо.

Що стосується операцій з грошовими коштами основним нормативним документом, що регулює касові операції є Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, затверджений Постановою Правління Національного Банку України від 15 грудня 2004 року № 637 [48].

Основний Закон, що регулює організацію бухгалтерського обліку для всіх вітчизняних підприємств, є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [15] та Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [35], що також висвітлюють питання руху грошових коштів.

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [31] є нормативною основою для складання найважливішої форми фінансової звітності яка має назву Звіт про рух грошових коштів. Цим Положенням (стандартом) визначаються зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до розкриття його статей.

Наказ «Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок)» [33] контролює наявність та

використання книг обліку розрахункових операцій, розрахункових книжок, дотримання порядку застосування реєстраторів розрахункових операцій. При цьому необхідно враховувати наявність у мережі розповсюдження достатньої кількості екземплярів книг ОРО, централізовано виготовлених розрахункових книжок, а також реальну можливість зареєструвати необхідну кількість цих форм у місцевих органах державної податкової служби.

Порядок техобслуговування і ремонту реєстраторів розрахункових операцій наведено у Постанові № 601 [49].

Загальні принципи інвентаризації каси, а також права, обов'язки і завдання, які покладаються на членів інвентаризаційної комісії визначені в Наказі «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» [32].

Порядок встановлення лімітів залишку готівки в касі та ведення касових операцій в Україні, регламентує Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ [42]. Відповідно до визначення, зазначеного у цьому Положенні, готівка - грошові знаки національної валюти України (банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні банкноти та монети, які є платіжними засобами).

Відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ [42] встановлено граничну суму готівкового розрахунку одного підприємства (підприємця) з іншим підприємством (підприємцем) протягом одного дня за одним або декількома платіжними документами у розмірі до 10000 (десяти тисяч) гривень та з фізичними особами у розмірі до 50000 (п'ятдесяти тисяч) гривень включно.

Більш детально характеристика нормативної бази з обліку та аудиту грошових коштів наведена у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Характеристика нормативно-правової бази з обліку та аудиту грошових коштів підприємств

№	Назва документу	Ким і коли затверджено	Короткий зміст
1	2	3	4
1.	Конституція України	Постанова ВР України №254к/96-ВР від 28.06.96 р.	Є основою законодавчої системи України
2.	Цивільний кодекс України	Постанова ВР України № 435-IV від 16.01.2003 р	Встановлює порядок цивільних правовідносини між суб'єктами господарювання
3.	Податковий кодекс	Постанова ВР України від №2755-VI, від 02.12.2010	Визначає умови та порядок готівкових розрахунків між підприємствами
4.	Закон України «Про застосування РРО у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Постанова ВР України від 06.07.1995р. № 265/95-ВР	Регулює порядок ведення розрахунків
5.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Постанова ВР України від 16.07.99 р. № 996-XIV	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності
6.	Закон України «Про платіжні послуги»	Постанова ВР України від 30.06.2021 № 1591-IX	Регламентує поняття та загальний порядок виконання платіжних операцій в Україні
7.	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»	Постанова ВР України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII	Встановлює правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні
8.	Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг	Рада з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості від 27.12.2019 р.	Закріплює стандарти проведення аудиту грошових коштів
9.	Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань.	Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р.	Регламентує проведення інвентаризації грошових коштів й інших активів та зобов'язань
8.	Положення про документальне забезпечення записів бухгалтерського обліку в Україні	Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. №88	Регулює умови складання та вимоги щодо первинних документів та бухгалтерських реєстрів.
9.	Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні	Постанова НБУ від 15.12.2004 р. №637	Регулює порядок організації готівкових розрахунків
10.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти діяльності підприємств.

Продовження таблиці 1.5

1	2	3	4
11.	Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок)	Наказ Міністерства фінансів України від 21.01.2016р №13	Регламентує облік розрахункових операцій, розрахункових книжок, порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій
12.	Порядок техобслуговування і ремонту реєстраторів розрахункових операцій	Постанова Кабінету Міністрів від 12.05.2004 р. № 601	Визначає вимоги до технічного обслуговування та ремонту реєстраторів розрахункових операцій суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства застосовують такі реєстратори під час здійснення операцій з розрахунків у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг
13.	МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів»	Стандарт прийнятий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2012	Регламентує вимоги до надання інформації про минулі зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності
14.	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Наказ МФУ від 07.02.2016р. №73	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів
15.	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій .	Наказ МФУ від 09.12.2011 р. № 1591	Закріплює загальний концептуальний підхід до побудови системи бухгалтерського обліку, Визначає перелік рахунків для обліку окремих елементів.

Як видно за даними табл. 1.5 облік й аудит грошових коштів регламентується значною кількістю законодавчих актів, інструкцій та положень бухгалтерського обліку.

Отже, можна сказати, що регулювання грошового обігу регламентується низкою положень, наказів і законів, які необхідні для виявлення законності та

достовірності господарських операцій, відповідності ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

При цьому, НБУ видає нормативно-правові акти з питань, віднесеним до його повноважень, що є обов'язковими для органів державної влади й органів місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій і установ незалежно від форми власності, а також для фізичних осіб. Але грошовий обіг в Україні регулює не тільки НБУ, а й нормативні документи, прийняті Верховною Радою та іншими законодавчими органами України.

Висновки до розділу 1.

В економічній літературі грошові кошти трактують по-різному: як економічні відносини між суб'єктами господарювання, як товар, як загальний еквівалент вартості тощо.

Для визначення дефініції «грошові кошти» науковцями використовується чималий діапазон термінів: «гроші», «грошові потоки», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до різноманітного тлумачення сутності цих тверджень в бухгалтерському обліку.

М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів» дає визначення грошовим коштам через їх поділ за місцем знаходження: «грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання». Подібний підхід зазначено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств де грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Економічна теорія розглядає наступні функції грошових коштів: міра вартості, засіб обігу, засіб нагромадження, засіб платежу, світові гроші.

Під час дослідження було розглянуто класифікацію грошових коштів за різними ознаками та запропоновано класифікацію грошових коштів за ознаками, які буде доцільно використовувати для потреб користувачів бухгалтерської інформації.

Розгляд питань нормативно-правової бази щодо обліку й аудиту грошових коштів показав, що здійснення розрахунків регламентується значною кількістю законів, інструкцій положень, наказів та інших правових документів.

Отже, грошові кошти є особливою категорією, яка завжди була найбільш актуальною в економічній думці, оскільки в процесі грошового руху значною мірою проявляються й реалізуються інтереси всіх суб'єктів ринку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ В ТОВ «ПРОФЕСІЙНА БУДІВЕЛЬНА КОМПЛЕКТАЦІЯ»

2.1. Здійснення аналізу основних показників діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Базою дослідження було ТОВ «Професійна будівельна комплектація», яке займається реалізацією будівельних матеріалів .

Теперішній ринок будівельних матеріалів - це комплексна галузь, яка ввїбрала у собі більше двадцяти самостійних підгалузей, чимало з яких, у свою чергу, нараховують у своєму складі кілька видів виробництв, при цьому кожна підгалузь утворює свій ринок, який функціонує самостійно, утворюючи в сукупності загальний ринок будівельних матеріалів.

Будівельний ринок являє собою організаційно-господарську систему: в умовах дії товарно-грошових відносин суб'єкти ринку (інвестори, замовники, підрядники, проектні організації, підприємства промисловості будівельних матеріалів та ін.) Реалізують свої взаємні економічні інтереси.

За даними Державної служби статистики України (Держстату України) виробництвом будівельних матеріалів в Україні займається майже 9 тис. організацій, більша частина яких розташована у Київській, Львівській, Харківській, Сумській та Житомирській областях. Але асортимент та якість продукції державних виробників не завжди задовольняє потреби сучасного будівництва. Суттєве відставання зумовлене недостатнім технічним рівнем виробництва, для підвищення якого необхідні інноваційні та інвестиційні проекти.

Будівельний комплекс тісно пов'язаний з усіма галузями господарства. За його участю створюється більшість основних виробничих і невиробничих фондів. Разом з тим ринок є споживачем продукції багатьох галузей. У будівництві використовується 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів. Ринок споживає товари хімічної

промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для виробництва будівельних матеріалів потрібна чимала кількість палива та води. Будівельні матеріали, конструкції є важливою частиною вантажообігу транспорту. Витрати на перевезення в собівартості будівництва становлять біля 25%. Частка будівельного комплексу в господарстві досить велика. В Україні внутрішній валовий продукт будівництва становить 8%. Комплекс займає майже 10% всіх зайнятих у господарстві, з них 6% - у будівництві. Функції ринку будматеріалів невагомий через слабкий взаємозв'язок їх з іншими галузями виробництва щодо сировини і збуту готової продукції. Якщо розглядати господарський комплекс економічного району то ринок будівельних матеріалів виконує роль обслуговуючої галузі, тому розміщено здебільшого у великих містах. Так, у Києві розташовано чимало заводів будівельних матеріалів. Ринок будівельних матеріалів відзначається складною галузевою структурою. Найважливішими підгалузями є виробництво стінових, рулонних покрівельних і гідроізоляційних матеріалів, азбестоцементних труб і шиферу, видобуток і переробка нерудних 10 будівельних матеріалів, цементна промисловість, виробництво будівельної кераміки. На них припадає понад 80% всієї продукції і майже 90% зайнятих у будівельній промисловості. Основними чинниками розміщення підприємств галузі є територіальне зосередження виробництва, наявність будівельної мінеральної сировини, трудових ресурсів, транспортних комунікацій.

Протягом 2021 року роздрібний товарооборот ринку будівельних матеріалів в Україні становив 10,424 млрд.грн що складає 6,13% обсягу роздрібної торгівлі непродовольчими товарами. За цим показником він поступається лише ринку автомобілів, який посідає лідируючі позиції в сегменті непродовольчих товарів. Якщо порівнювати темпи приросту роздрібного товарообороту підприємств торгівлі, торгівлі непродовольчими товарами та торгівлі будівельними матеріалами дозволяє говорити, що саме останній ринок показав найкращі результати - зростання обсягів товарообороту будівельних матеріалів протягом 2019- 2021 років склало 222,82% проти 197,77 % в середньому по торгівлі.

На товарну структуру, цінову політику та насиченість ринку будматеріалів вплинуло і те, що у 2019-2021 роках скоротилися обсяги як експорту, так і імпорту будівельних матеріалів. Зменшення обсягів експорту було, насамперед, пов'язано зі скороченням попиту на будівельні матеріали у Російській Федерації та інших країнах СНД, які були основними споживачами української будівельної продукції. На зменшення обсягів імпорту, окрім коливань попиту, вплинула девальвація національної валюти, внаслідок якої суттєво зросли ціни на іноземну продукцію. Основними постачальниками будівельних матеріалів в Україну є підприємства Польщі, Туреччини, Іспанії, Італії та Китаю.

Будівельний комплекс є споживачем продукції багатьох галузей. У будівництві використовується 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів. Воно споживає вироби хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси). Для виробництва будівельних матеріалів потрібна велика кількість палива й води. Будівельні матеріали, конструкції є важливою складовою частиною вантажообігу транспорту. Транспортні витрати в собівартості будівництва становлять біля 25%. Частка будівельного комплексу в господарстві досить значна. В Україні валовий внутрішній продукт тільки будівництва становить 8%. Комплекс охоплює майже 10% усіх зайнятих у господарстві, з них 6% - у будівництві [56].

Ринок будівельних матеріалів відзначається складністю галузевої структури. Найважливішими підгалуззями є виробництво стінових, рулонних покрівельних і гідроізоляційних матеріалів, азбестоцементних труб і шиферу, видобуток і переробка нерудних будівельних матеріалів, цементна промисловість, виробництво будівельної кераміки. На них припадає понад 80% всієї продукції і майже 90% зайнятих у будівельній промисловості.

Показники індексів виготовлення основних видів промислової будівельної продукції в Україні за останні п'ять років наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Індекси виготовлення основних видів промислової будівельної продукції
за 2017-2021 рр*., %

Групи будівельних матеріалів	Код за КВЕД-2010	2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020
Виробництво будівельних матеріалів із глини	23.3	98,9	97,3	93,8	110,7	83,6
Виробництво іншої продукції з фарфору та кераміки	23.4	94,9	104,4	82,1	110,8	89,7
Виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей	23.5	100,9	83,5	114,5	119,4	106,8
Виготовлення виробів із бетону, гіпсу та цементу	23.6	91,1	95,5	114,5	119,9	93,6
Різання, оброблення та оздоблення декоративного та будівельного каменю	23.7	106,2	119,2	100,9	111,1	88,0
Виробництво абразивних виробів і неметалевих мінеральних виробів	23.9	126,0	88,9	88,0	228,5	98,6

*Сформовано автором за даними [56].

Як видно за даними табл. 2.1, на протязі останніх років спостерігається негативна тенденція щодо виготовлення основних видів промислової будівельної продукції. Виключенням став 2020 рік, в якому виробництво майже по кожному виду будівельної продукції перевищувало показники попереднього року. Найкраща ситуація спостерігається щодо виробництва цементу, вапна та гіпсових сумішей, кількість виготовлення яких майже кожного року зростає.

Основними чинниками розміщення підприємств галузі є територіальне зосередження виробництва, наявність будівельної мінеральної сировини, трудових ресурсів, транспортних комунікацій. Виробничі галузі тяжіють до великих промислових центрів і вузлів, населених пунктів із значним обсягом житлового і цивільного будівництва.

Оскільки досліджуване підприємство займається продажем будівельних матеріалів, проаналізуємо показники реалізації промислової будівельної продукції в Україні за останні п'ять років (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Обсяг реалізованої промислової будівельної продукції
у 2017- 2021 рр.*, млн, грн.

Групи будівельних матеріалів	Код за КВЕД-2010	2017	2018	2019	2020	2021
Будівельні матеріали із глини	23.3	6757,6	7549,5	7404,1	7292,5	9532,6
Інші матеріали з фарфору та кераміки	23.4	1490,0	1672,1	1690,4	1626,7	2084,8
Цемент, вапно та гіпсові суміші	23.5	15363,6	16684,5	19323,1	20239,5	23583,5
Вироби із бетону, гіпсу та цементу	23.6	23031,4	26518,5	30348,0	32939,1	42531,0
Декоративний та будівельний камінь	23.7	397,8	403,6	455,9	483,6	602,5
Абразивні вироби і неметалеві мінеральні вироби	23.9	10397,3	14912,6	14721,7	25378,2	37017,2

*Сформовано автором за даними [56].

Як можна побачити за даними табл. 2.2 обсяги реалізованої будівельної продукції в Україні протягом останніх п'яти років зростали. На фоні зменшення обсягів виробництва будівельної продукції, можемо зробити висновки, що зростання зумовлено двома чинниками: збільшення рівня імпортних будівельних матеріалів у обсягах реалізації та зростання цін на будівельні матеріали через інфляцію.

Для кращого сприйняття інформації візуалізація даних таблиці 2.2. наведена на рис. 2.1.

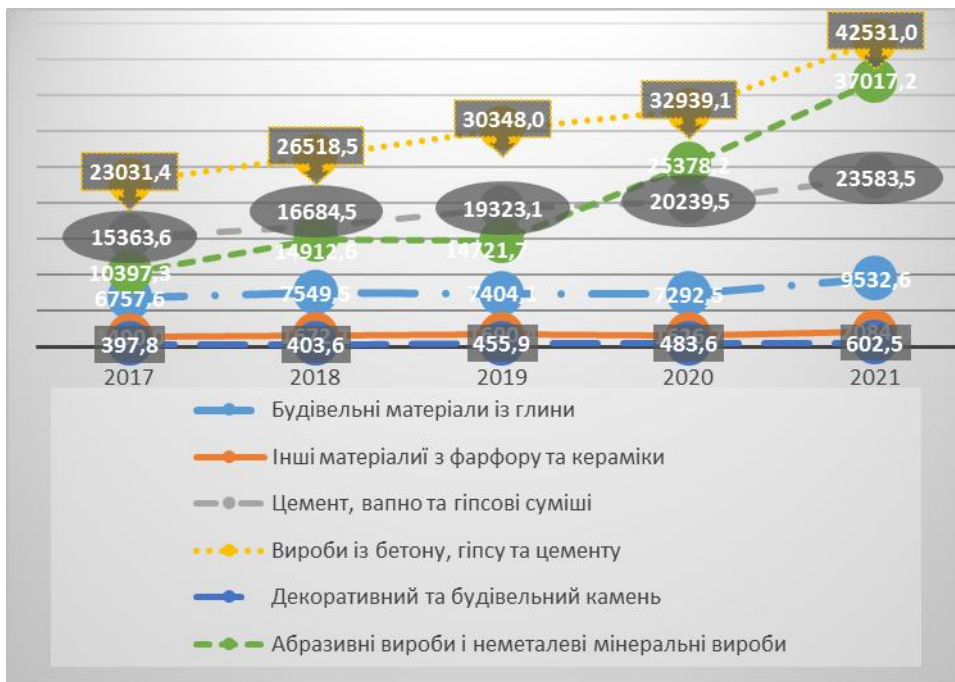

Рис. 2.1. Обсяг реалізованої будівельної продукції в Україні у 2017-2021 рр

Через бойові дії 2022 рік став важким випробуванням для нашої країни. Загальний занепад у всіх сферах бізнесу сильним і негативним чином позначився й на будівельній галузі, в тому числі. Тут спостерігається тенденція зниження попиту, що по ланцюжку відбилося і на зниженні попиту на будівельні матеріали [53, с. 114-115]. У зв'язку з такою ситуацією чимало споживачів будівельного ринку зайняли позицію очікування. Значна кількість будівельних компаній, які не змогли продати те, що побудували, призупинили чергове будівництво. Компанії, що виробляють будматеріали, не змогли збути власну продукцію і також призупинили виробництво. Обвал національної валюти та зростання цін на паливо, неминуче призведуть до подальшого зростання цін на будівельні матеріали. За різними оцінками, собівартість виробництва будівельних матеріалів в 2022 році може збільшитися на 40 %. Однак в цій ситуації можна знайти свої позитивні сторони. Одночасно з падінням обсягів можна очікувати посилення конкуренції на будівельному ринку і посилення вимог до якості будівельних матеріалів. На ринку залишаться лише ті компанії, які можуть гарантувати швидку і якісну роботу на рівні світових стандартів. Розвиток торгівлі будівельними матеріалами в

перспективі обумовлений тим, що після закінчення військових дій потрібно буде відбудовувати країну.

Основними шляхами покращення та вдосконалення ситуації на ринку будівельних матеріалів є: підтримка національного виробника будівельних матеріалів з боку держави з метою зменшення імпорту, розробка маркетингових стратегій розвитку галузі, використання сучасних технологічних методів видобутку та виробництва будівельних матеріалів.

Отже за результатами дослідження галузі можна зробити висновок, що в цілому реалізація будівельних матеріалів в Україні має позитивну динаміку розвитку. Збільшення обсягів товарообігу дає додатковий поштовх розвитку економіки країни в цілому.

Як вже зазначалося, магістерська робота виконувалась за матеріалами ТОВ «Професійна будівельна комплектація», яке зареєстроване у 2002 році. Згідно зі Статутом, товариство має право здійснювати різноманітні види діяльності:

47.91 Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет

43.39 Інші роботи із завершення будівництва

43.91 Покрівельні роботи

43.99 Інші спеціалізовані будівельні роботи.

46.47 Оптова торгівля меблями, килимами й освітлювальним приладдям

46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля

47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах.

Товариство має право:

- від свого імені укладати угоди, в тому числі купівлі-продажу, поставки, міни, позики, .тарування, перевезення, оренди, лізингу, страхування, доручення та комісії, спільної діяльності тощо, набувати майнових та особистих немайнових прав, виступати стороною в зобов'язаннях як в Україні. так і за її

межами;

- вести власну господарську діяльність як в Україні так і за кордоном, в тому числі передавати, продавати, обмінювати, здавати в оренду, надавати у тимчасове користування або позичати залежні Товариству споруди, обладнання, транспортні засоби, інвентар, сировину і матеріальні цінності, інше рухоме та нерухоме майно і землю;
- від свого імені виступати в судових органах;
- засновувати свої філії та представництва як в Україні, так і за кордоном та інше.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» працює в сфері дистрибуції сучасних будівельних матеріалів. Код за ЄДРПОУ 43021783.

Юридична адреса: 69006, м. Запоріжжя, вул. Портова, 2.

У своїй діяльності підприємство керується Конституцією України, Господарським Кодексом України та іншими законодавчими і нормативними документами.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» більше 20 років активно та успішно працює на ринку будівельних матеріалів та займає провідне місце серед інших торгівельних підприємств цієї сфери в регіоні.

Основним видом діяльності підприємства є оптові продажі будівельних матеріалів для всіх типів будівництва: промислового, житлового, заміського та дачного, а також капітальних ремонтів, реконструкцій та реставрацій будинків, споруд чи інших об'єктів.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» співпрацює з найкращими вітчизняними та всесвітньо відомими виробниками будівельних та оздоблювальних матеріалів та є офіційним представником деяких з них.

Співпрацюючи з провідними світовими виробниками компанія ТОВ «Професійна будівельна комплектація» поставляє на ринок високоякісну продукцію здатну задовольняти запити самого вимогливого споживача. Всі наші товари відповідають світовим стандартам та сертифіковані в Україні.

Асортиментна пропозиція ТОВ «Професійна будівельна комплектація» становить близько 30 товарних груп, що містять близько 5 тисяч найменувань будівельних та оздоблювальних матеріалів. На основі аналізу споживчого попиту і кон'юнктури ринку асортимент постійно розширюється й оптимізується. Партнери ТОВ «Професійна будівельна комплектація» - це виробники та імпортери будівельних матеріалів, яким підприємство надає якісні послуги з просування їх продукції на ринку, і покупці, яким підприємство пропонує якісні товари та послуги.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» використовує комплексний підхід для вирішення поставлених задач, в тому числі за рахунок тісної співпраці з партнерами. Максимально виважений індивідуальний підхід до кожного клієнта, гнучка система скидок та преференцій дозволяє ТОВ «Професійна будівельна комплектація» завжди знаходити оптимальне рішення в кожному конкретному випадку.

Товариство є юридичною особою, діє на засадах повного господарського розрахунку, має самостійний баланс, розрахунковий і валютний рахунок в банківській установі, круглу печатку зі своїм повним найменуванням.

Для забезпечення діяльності Товариства за рахунок початкових вкладів у вигляді майна і грошових коштів Учасників Товариства створений статутний капітал в розмірі 3900 тис. грн. Всі вклади до статутного капіталу Товариства здійснені в повному обсязі.

Основними конкурентними перевагами «Професійна будівельна комплектація» є: широкий асортимент продукції у всіх товарних категоріях, єдина цінова політика; значні інвестиції в рекламу та просування продуктів, чітка орієнтованість на досвід постачальників; наявність налагодженої системи збуту по Україні. Серед основних конкурентів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» можна зазначити: ТОВ «Атлант», Епіцентр, ТОВ «АРС», ТОВ «Інстал Україна», ТОВ «Майстер плюс».

Майно ТОВ «Професійна будівельна комплектація» становлять основні та оборотні засоби, а також інші активи, вартість яких відображається в балансі підприємства.

Прибуток Товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат, витрат на оплату праці, виплати процентів по кредитах банків та по облігаціях, а також сплати податків та інших обов'язкових платежів, що встановлені чинним законодавством України.

Основні дані про ТОВ «Професійна будівельна комплектація» представлено в табл. 2.3

Таблиця 2.3

Основна інформація про ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Правовий статус суб'єкта	Юридична особа
Місцезнаходження за КОАТУУ	2310100000, 69006, м. Запоріжжя, вул. Портова, 2.
Код ЄДРПОУ	43021783
Організаційно-правова форма за КОПФГ	240 Товариство з обмеженою відповідальністю
Види діяльності за КВЕД	47.52 Торгівля будівельними матеріалами
Форма власності	Приватна
Керівник	Василевський С.С.

Вищим органом управління Товариством є Загальні Збори Учасників Товариства або їх представників. Загальні Збори Учасників Товариства є правомочними, якщо на них присутні Учасники, що володіють у сукупності більш як 60 відсотками голосів. До виключної компетенції Загальних Зборів Учасників Товариства належить: визначення основних напрямів діяльності Товариства; внесення змін до Статуту Товариства, зміна розміру його Статутного капіталу; обрання та відкликання Директора Товариства з числа Учасників.

Контроль за діяльністю виконавчих органів Товариства здійснює ревізійна комісія, що складається з 3 (трьох) осіб. Порядок діяльності ревізійної комісії встановлюється Загальними Зборами Учасників Товариства. Ревізійна комісія

обирається Загальними Зборами Учасників Товариства з числа їх представників, що не посідають керівних посад в Товаристві, терміном на 3 роки.

До повноважень ревізійної комісії належить перевірка щорічного звіту і балансу Товариства, а також інші питання пов'язані з контролем фінансово-господарської діяльності Товариства. Ревізійна комісія за дозволом Загальних Зборів Учасників Товариства має право залучати до своєї роботи представників незалежних аудиторських служб. Фактично, з дня заснування Товариства і до сьогодні, до перевірки та підтвердження правильності річної фінансової звітності, зовнішній аудит не залучався.

Товариство веде бухгалтерський облік, складає і подає фінансову та податкову звітність, статистичну інформацію, адміністративні дані, у порядку, встановленому чинним законодавством.

Управління підприємством здійснює директор. Він є вищою посадовою особою який: організовує оперативне управління та керівництво економічно-господарською службою та соціальною діяльністю підприємства й несе персональну відповідальність за використання покладених на підприємство завдань; відповідає за ефективне використання основних засобів і обігових коштів; приймає на роботу, звільняє; визначає порядок підпису документів, які надходять, виходять та знаходяться всередині підприємства, здійснює операції та функції необхідні для діяльності підприємства.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» укладає цивільно-правові договори, контракти, встановлює інші види договірних стосунків з будь-якими юридичними та фізичними особами в Україні. Підприємство, відповідно до чинного законодавства, користується правом самостійного визначення порядку найму та звільнення працівників, форм і систем оплати праці, розпорядку робочого дня та змінності роботи.

Основні економічні показники роботи підприємства представлено в табл. 2.4, для розрахунку використовувалась фінансова звітність за 2019-2021 роки (Додатки А, Б, В, Г).

Таблиця 2.4

Основні економічні показники діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Економічні показники	2019	2020	2021	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне (%)	
				2020 /2019	2021/ 2020	2020 /2019	2021/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (тис. грн.)	188146	311033	338994	+122887,0	+27961,0	+65,31	+8,99
Собівартість реалізованих товарів (тис. грн.)	119597	192837	201301	+73240,0	+8464,0	+61,24	+4,39
Коефіцієнт доходу на 1 грн. витрат з реалізації товарів	1,57	1,61	1,68	+0,04	+0,07	+2,73	+4,41
Чистий прибуток (тис. грн.)	978	2006	12328	+1028,00	+10322,0	+105,11	+514,56
Рентабельність продажу (%)	0,52	0,64	3,64	+0,13	+2,99	+24,07	+463,87
Середньорічна вартість основних засобів (тис. грн.)	1504	2370	3576	+866,00	+1206,00	+57,58	+50,89
Накопичена амортизація (тис. грн.)	685	1084	1354	+399,00	+270,00	+58,25	+24,91
Коефіцієнт зносу основних засобів (%)	45,55	45,74	37,86	+0,19	-7,87	+0,42	-17,22
Фондовіддача (%)	125,10	131,24	94,80	+6,14	-36,44	+4,91	-27,77
Запаси	82994	65188	65748	-17806,0	+560,00	-21,45	+0,86
Поточні зобов'язання	95754	101241	116505	+5487,00	+15264,00	+5,73	+15,08
Довгострокові зобов'язання	97945	95709	97730	-2236,00	+2021,00	-2,28	+2,11

Як свідчать дані таблиці 2.4, загальний обсяг доходів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за даними досліджуваного періоду поступово зростав, що можна відмітити, як позитивний чинник. Так, у 2020 році Чистий дохід підприємства зріс на 122887,0 тис. грн., або на 65,31%. Наступного, 2021 року зростання Чистого доходу відмічається не такими стрімкими темпами: на 27961,0 тис. грн., або на 8,99%. Проте, збільшення доходів обумовлено не стільки зростанням обсягів реалізації товарної продукції, як загальним

зростанням цін на будівельні матеріали в країні. Відповідно, собівартість також мала тенденцію до зростання: у 2020 році собівартість реалізованих товарів зросла на 73240,0 тис. грн., або на 61,24%, а у 2021 році зростання відбулося на 8464,0 тис. грн., або на 4,39%.

Показником вдалої стратегії організації ведення бізнесу можна вважати те, що чистий прибуток підприємства у досліджуваному періоді також зростає: від 978,0 тис. грн. у 2019 році до 12328,0 тис. грн. у 2021 році.

Підвищення ефективності використання та своєчасне оновлення основних засобів підприємств є одним з основних питань зростання економічного потенціалу й виробничих можливостей підприємства. Тому, доцільно проаналізувати стан основних засобів ТОВ «Професійна будівельна комплектація». Протягом досліджуваного періоду, середньорічна вартість основних засобів поступово збільшувалась з 1504,0 тис. грн. у 2019 році до 3576,0 тис. грн. у 2021 році за рахунок введення нових об'єктів основних засобів. Це дозволило знизити коефіцієнт зносу основних засобів з 45,55% у 2019 році до 37,86 тис. грн. у 2021 році, що також відмічається, як позитивний момент.

Такі зміни значень основних показників діяльності зумовлено зростанням рентабельності продажів.

Рівень запасів зменшився з 829940 тис. грн. у 2019 році до 65748,0 тис. грн. у 2021 році.

Зростання відмічається по поточних зобов'язаннях підприємства на 5,73% у 2020 році та на 15,08% у 2021 році. Це негативно характеризує забезпечення фінансової стабільності та підвищення ефективності господарської діяльності підприємства. Покращення фінансового стану ТОВ «Професійна будівельна комплектація» залежить від його платоспроможності, зменшення обсягу кредиторської заборгованості, забезпечення виконання зобов'язань перед кредиторами тощо. На сучасному етапі розвитку економічних відносин безконтрольне зростання кредиторської заборгованості стає поширеним явищем. Перед суб'єктами господарювання гостро постають

питання щодо виникнення та погашення поточної кредиторської заборгованості, недопущення прострочення термінів платежів і доведення заборгованості до стану безнадійної, правильного та достовірного її відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Тому, на зростання рівня поточних зобов'язань директору ТОВ «Професійна будівельна комплектація» слід звернути увагу.

Для того, щоб вижити в конкурентній боротьбі підприємство ТОВ «Професійна будівельна комплектація» міняє стратегію й тактику своєї роботи, безперервно працює над її вдосконаленням, стежить за якістю товару, що продається, займається освоєнням нових товарів, використовує найбільш досконалі й гнучкі методи ціноутворення. Для подальшого дослідження проведемо аналізування фінансового стану ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

2.2. Аналізування фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства – це сукупність виробничо-господарських факторів, які характеризуються системою показників забезпеченості, стану та ефективності використання фінансових ресурсів. Оцінка фінансового стану підприємства являє собою систему дій щодо розрахунку і порівняння названих показників із нормативно достатніми значеннями, відпрацювання висновків і розробка пропозицій удосконалення фінансової роботи.

В сучасних умовах господарювання кожне підприємство повинно забезпечувати себе відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності. Здатність підприємства забезпечувати свою господарську діяльність фінансовими ресурсами в значній мірі визначається його фінансовим станом. Фінансовий стан підприємства - це сукупність виробничо-господарських чинників, які характеризуються системою показників забезпеченості, стану та ефективності використання фінансових ресурсів. Оцінка фінансового стану підприємства проводиться за допомогою системи коефіцієнтів щодо розрахунку та порівняння відповідних показників із

нормативними критеріями, аналізування результатів і розробка пропозицій щодо удосконалення фінансової діяльності підприємства.

Надалі доцільно проаналізувати показники платоспроможності підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	2019	2020	2021	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт автономії (платоспроможності)	Власний капітал /Валюта балансу	0,05	0,04	0,04	>0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності	Власний капітал/ Позиковий капітал	0,05	0,04	0,04	>1
Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	(Власний капітал - Необоротні активи)/Оборотні активи	0,03	0,02	0,01	>0,1

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) — показує, яку частину у загальних вкладеннях у підприємство складає власний капітал. Він характеризує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його діяльності. Результати проведеного на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» дослідження, представлені у табл. 1.4 показують, що коефіцієнт автономії у досліджуваному періоді дорівнював 0,05-0,04, що нижче за нормативне значення. Подібну ситуацію можна спостерігати й по інших показникам платоспроможності у ТОВ «Професійна будівельна комплектація» протягом 2019-2021 рр. Так, коефіцієнт фінансової стійкості, який показує, ту частину активу, яка фінансується за рахунок стійких джерел, тобто частку тих джерел фінансування, які підприємство може використовувати у своїй діяльності тривалий час, у досліджуваному періоді складає 0,05-0,04. Такі значення свідчать про те, що підприємство використовує позиковий капітал в сумах, що значно перевищують власний капітал підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, який показує яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу підприємства, також у досліджуваному періоді поступово зменшується від 0,03 до 0,01, що нижче за нормативне значення. Отже, керівництву підприємства слід звернути на це увагу.

Рисунок 2.2 наочно демонструє тенденцію платоспроможності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

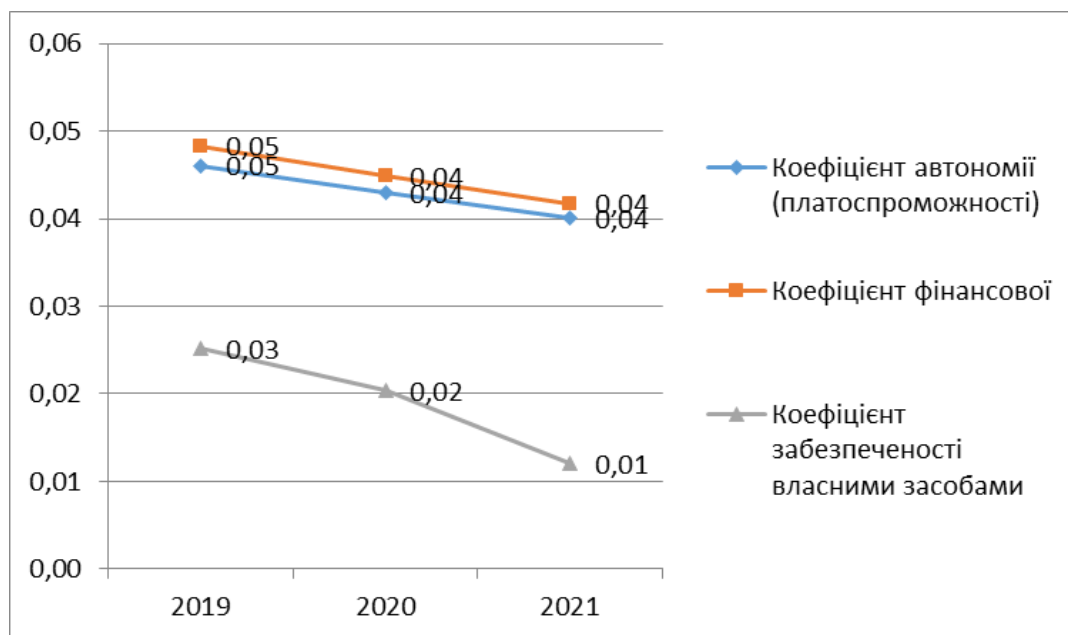

Рис. 2.2. Показники платоспроможності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Наступним етапом проаналізуємо фінансову стійкість, яка показує можливість підприємства своєчасно поповнювати виробничі запаси, вести розрахунки й здійснювати платежі за рахунок власних джерел (табл. 2.6).

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами характеризує рівень достатності власних оборотних засобів для формування активів підприємства. Протягом досліджуваного періоду він також набагато нижчий нормативу. Це свідчить, що підприємство не забезпечене власними засобами.

Таблиця 2.6

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «Професійна будівельна
комплектація» за 2019-2021 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	2019	2020	2021	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Власний капітал /Оборотні активи	0,05	0,04	0,04	>1
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних засобів (коефіцієнт фінансування)	Залучений капітал/ Власний капітал	20,70	22,25	23,95	<1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Чистий оборотний капітал/ Власний капітал	11,00	11,28	11,22	X
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	Власний капітал /Активи	0,05	0,04	0,04	X
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи/Власний капітал	21,70	23,25	24,95	X

Коефіцієнт фінансування має показники, які значно перевищують норму, що показує, що залучений капітал значно вищий за власний. Протягом 2019-2021 рр. цей показник зростає, це показує, що підприємство ще більше втрачає фінансову стійкість.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує ступінь мобілізації власного капіталу та показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто у тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами. Чим вище цей показник, тим більше забезпечується гнучкість у використанні власних засобів підприємства. У порівнянні з попереднім роком зазначений коефіцієнт зменшився, що показує негативну тенденцію.

Чим вище значення коефіцієнта концентрації власного капіталу, тим більш фінансово стійке, стабільне й незалежне від кредиторів підприємство. Якщо його значення дорівнює 1 (або 100 %), це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство. Підприємство вважається фінансово стійким за

умови, що частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів підприємства становить не менше 50 %. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що ТОВ «Професійна будівельна комплектація» не стійке, оскільки значення коефіцієнта концентрації власного капіталу у 2020 та 2021 роках становить лише 40%, або 0,04 пункти.

Коефіцієнт фінансової залежності показує, якою мірою підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування, скільки позикових коштів залучило підприємство на 1 грн. власного капіталу. Коефіцієнт фінансової залежності складав у 2019-2021 рр. від 21,7 до 24,95. Це дає можливість зробити висновок, що дане підприємство має значну залежність від зовнішніх джерел фінансування.

На рисунку 2.3 відображено графіки фінансової стійкості ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

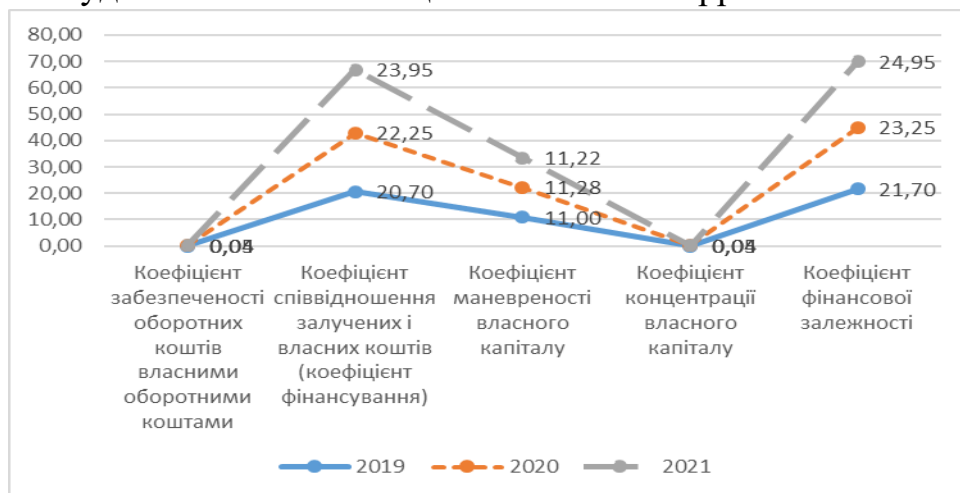

Рис. 2.3. Показники фінансової стійкості ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Важливим чинником, що впливає на кінцеві показники діяльності підприємства, є оборотність його капіталу. Уповільнення оборотності призводить до зменшення мобільності фінансових розрахунків, до нестачі робочого (власного) капіталу на підприємстві та до порушення розрахункової дисципліни в системі розрахунків між суб'єктами господарської діяльності.

З цією метою визначають показники ділової активності підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз показників ділової активності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	2019	2020	2021	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід/ Середньорічна вартість активів	0,93	1,51	1,52	X
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід/ Середньорічна дебіторська заборгованість	1,63	2,30	2,20	X
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід/ Середньорічна кредиторська заборгованість	0,97	1,58	1,58	X

Коефіцієнт оборотності активів показує ефективність використання відносно обсягу реалізації, тобто скільки гривень реалізації припадає на кожну гривню, вкладену в активи підприємства; іншими словами, скільки разів за звітний період активи обернулися у процесі реалізації продукції. Цей коефіцієнт збільшився продовж досліджуваного періоду з 0,93 до 1,52, що показує позитивну тенденцію. Тобто ефективність використання активів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» зростає.

Коефіцієнти оборотності дебіторської заборгованості показує середнє число днів, необхідне для стягнення заборгованості. Чим менше цей показник, тим швидше дебіторська заборгованість погашається, а отже підвищується ліквідність оборотних засобів підприємства. Але, протягом 2019-2021 рр. значення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на підприємстві зросло від 1,63 до 2,20. Це свідчить про погіршення ситуації з погашенням дебіторської заборгованості, що є негативним чинником.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – показує збільшення або

зменшення кредитних зобов'язань підприємства. Протягом досліджуваного періоду, відмічається зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, що означає збільшення обсягів погашення кредиторської заборгованості підприємства.

Графіки показників ділової активності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за досліджуваний період наведено рисунку 2.4.

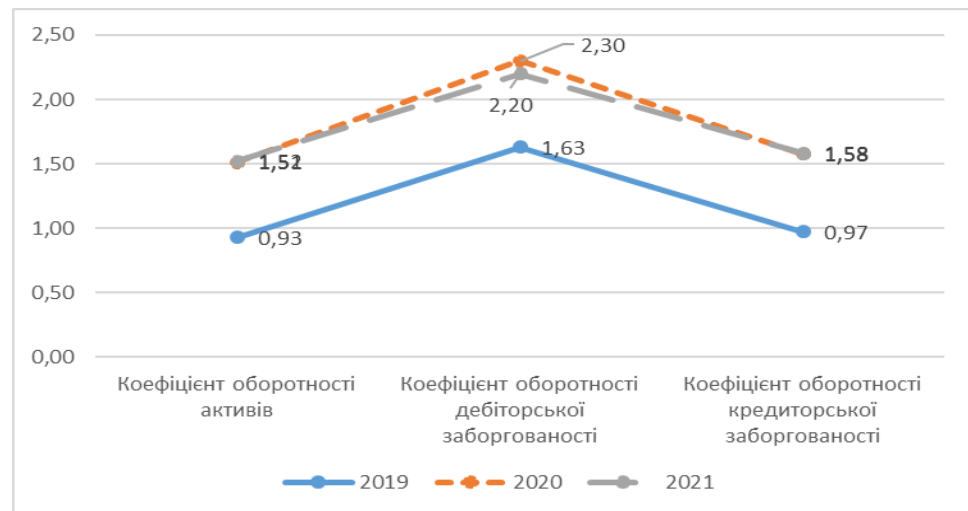

Рис. 2.4. Показники ділової активності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Рентабельність продажів є одним з найважливіших показників ефективності діяльності підприємства.

Таблиця 2.8

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	2019	2020	2021	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
Рентабельність продажу	Чистий прибуток/ Чистий дохід	0,01	0,01	0,04	>0
Рентабельність активів	Чистий прибуток/ Середньорічна вартість активів	0,01	0,01	0,06	>0
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/ Середньорічна вартість власного капіталу	0,10	0,23	1,38	>0

Цей коефіцієнт показує, яку суму операційного прибутку одержує підприємство з кожної гривні проданої продукції. Протягом 2019-2021 рр.

зазначений коефіцієнт має низьке значення, хоча прослідковується тенденція до зростання від 0,01 до 0,04 пунктів.

Рентабельність активів характеризує ефективність використання всіх активів підприємства, тобто показує наскільки вигідні активи підприємства для отримання доходу. Результати розрахунків показали, що зазначений показник має низьке значення, хоча й зріс від 0,01 в 2019 р. до 0,06 у 2021 р.

Рентабельність власного капіталу показує, яка віддача (норма прибутку) на вкладений власний капітал. Максимізація цього показника – важливе завдання, яке необхідно виконати керівництву підприємства. В даному випадку, рентабельність власного капіталу зросла від 0,10 пунктів до 1,38 протягом останніх трьох років.

Показники рентабельності підприємства за 2019-2021 рр. відображає рисунок 2.5.

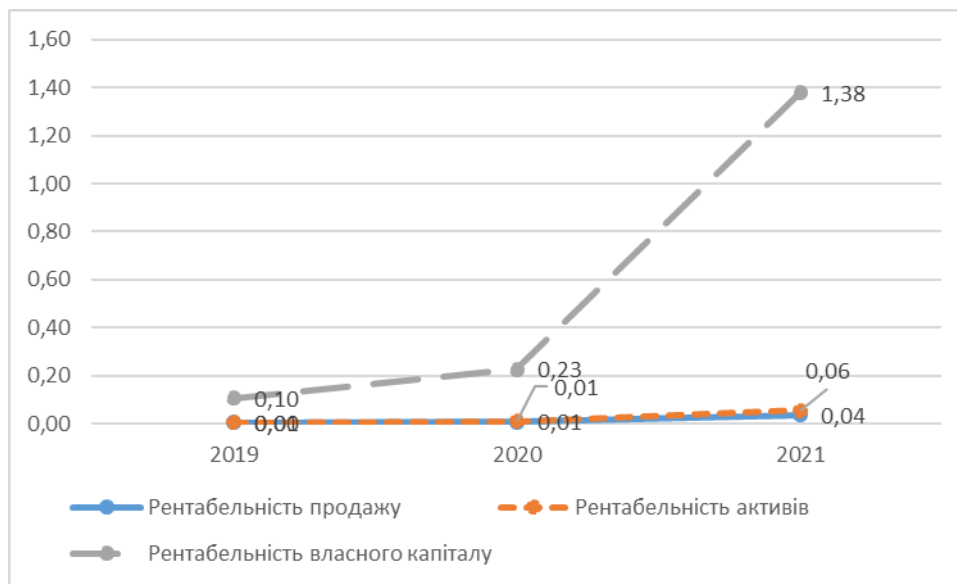

Рис. 2.5. Показники рентабельності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Підприємство у досліджуваному періоду було прибутковим. При цьому, чистий прибуток кожного року зростав, що призвело до зростання показників рентабельності.

Таким чином за результатами аналізу показників фінансового стану ТОВ «Професійна будівельна комплектація» можна зробити висновки, що підприємство є платоспроможним, але має досить нестійкий фінансовий стан

через значну кількість залучених коштів. Підприємству необхідно підтримувати стійке фінансове становище та раціонально розширювати обсяги своєї діяльності слідкуючи за рівнем своїх зобов'язань.

2.3. Формування методики економічного аналізу грошових коштів підприємства

Необхідність проведення аналізу грошових коштів полягає в обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, нестійкому фінансовому стані багатьох підприємств, ризику втрати платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими коштами тощо. Визначимо концептуальні основи аналізу грошових коштів, які будуть ефективними для ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Під аналізом грошових коштів підприємства розуміють процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними [64, с.95].

Основна мета аналізу грошових коштів полягає в виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Основними завданнями аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» зазначимо:

- виявлення тенденцій та закономірностей руху грошових коштів підприємства;
- оцінка ступеню раціонального використання грошових коштів;
- виявлення і запобігання можливості виникнення ситуації банкрутства підприємства;
- вивчення чинників зовнішнього й внутрішнього середовищ, що мають знаний вплив на грошові кошти підприємства.

- прогноз збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства;

- пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових коштів в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та інші.

До аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» слід застосовувати системний підхід, основні елементи якого наведено на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Візуалізація системного підходу до аналізу грошових коштів підприємства

Об'єктами аналізу грошових коштів на підприємстві є різні види грошових потоків, які можна класифікувати за різними ознаками [60, с.323].

До основних принципів проведення аналізу грошових потоків можна віднести:

- комплексність полягає в охопленні всіх необхідних показників для всебічного дослідження грошових коштів та вивчення причинних залежностей між ними;

- системність полягає в дослідженні грошових коштів як складових динамічної системи, елементи якої пов'язані між собою та із зовнішнім середовищем;

- коректність полягає в використанні тих показників, які доцільні та доречні при проведенні аналізу грошових коштів, і правильності їх розрахунків. Кількість необхідних показників повинна відповідати реальним потребам підприємства при управлінні грошовими коштами;

- послідовність полягає в поетапному проведенні аналізу грошових коштів, що дозволяє поступово поглиблювати і узагальнювати результати аналізу;

- систематизованість полягає в необхідності планування аналітичної роботи і регулярному її проведенні;

- оперативність полягає в швидкості і чіткості проведення аналізу, а також в своєчасному забезпеченні управління інформацією про грошові кошти для прийняття мір щодо коригування ситуації;

- інтерпретованість полягає в обґрунтуванні допустимих меж аналітичних показників, що дозволить швидко і правильно тлумачити результати аналізу;

- ефективність полягає в виявленні диспропорцій між грошовими потоками та встановленні причин їх виникнення, підвищенні ефективності управління ними.

Витрати на проведення аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» повинні давати багатократний ефект.

До основних способів аналізу грошових коштів можна віднести:

- логічні способи обробки інформації (порівняння, відносних і середніх величин, графічного й табличного подання даних, групування, балансовий, евристичні способи);

- способи детермінованого факторного аналізу (ланцюгової підстановки, абсолютних різниць, відносних різниць, інтегральний, логарифмування);

- способи стохастичного факторного аналізу (кореляційний аналіз).

За ознаками часу аналіз грошових потоків поділяється на ретроспективний та перспективний. Ретроспективний аналіз здійснюють після завершення господарських операцій. Він дозволяє вивчити тенденції розвитку грошових потоків, здійснювати контроль за виконанням планів, оцінювати реальний стан грошових потоків та виявляти диспропорції. Ретроспективний аналіз поділяють на оперативний і підсумковий. Оперативний аналіз проводять одразу після господарської операції або через короткі проміжки часу (зміна, доба, декада). Підсумковий аналіз проводять вивчаючи результати роботи за звітний період (місяць, квартал, рік).

Перспективний аналіз грошових потоків проводять до здійснення господарських операцій. Він необхідний для обґрунтування господарських планів і прогнозів. Перспективний аналіз поділяється на короткостроковий і довгостроковий (стратегічний). Короткостроковий охоплює період до 1 року, довгостроковий більше як рік. Глибина аналізу грошових коштів визначається вимогою управлінського персоналу та поділяється на експрес-аналіз і поглиблений аналіз. Експрес-аналіз грошових коштів базується на визначенні типових ознак, які дають змогу швидко і доволі точно визначити характер процесів, що відбуваються, не виконуючи глибоких досліджень, які потребують додаткового часу і засобів. Поглиблений аналіз це глибоке комплексне дослідження з широким набором аналітичних показників, що вивчаються. За ступенем охоплення об'єктів аналізу грошових коштів його поділяють на суцільний і вибіркового. При суцільному аналізі грошових коштів вивчають всі без винятку грошові потоки, а при вибіркового аналізі вивчають частину об'єктів, що дає змогу прискорити аналітичний процес.

Аналіз грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» базується на інформаційних джерелах, які виходять з підсистем обліку, аудиту і зовнішніх джерел інформації. Підсистема обліку забезпечує аналітиків в процесі аналізу грошових коштів показниками фінансового обліку, показниками аналітичного обліку, показниками управлінського обліку та нормативно-плановими показниками. Функція підсистеми аудиту забезпечити аналітичний процес достовірними і об'єктивними даними про грошові кошти.

Інформація яка надходить із зовнішнього середовища впливає на аналіз грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» та містить такі дані: нормативно-регулюючі, показники макроекономічного становища в країні, дані галузевого розвитку, господарсько-правові дані, дані про контрагентів підприємства (постачальників, покупців); дані про конкурентів підприємства; дані про стан матеріального ринку; дані про стан ринку капіталу; дані про стан фондового ринку; науково-технічну інформацію.

Результати аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» цікавить як внутрішніх (апарат управління, власників), так і зовнішніх користувачів (контролюючі органи, інвестори, кредитори). Технологія обробки даних залежить від вибору підприємства, але перевагу потрібно віддати автоматизованим системам, які підвищують якість аналізу.

Залежно від методичних підходів до аналізу грошових коштів можна виділити горизонтальний та вертикальний.

Горизонтальний аналіз грошових коштів полягає в вивченні динаміки обсягу формування додатного і від'ємного чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розраховують темпи їхнього зростання і приросту, визначають загальні тенденції зміни їх обсягу.

Вертикальний (структурний) аналіз грошових коштів полягає в вивченні структури додатного, від'ємного і чистого грошових потоків за видами господарської діяльності, за окремими внутрішніми структурними підрозділами (центрами відповідальності), за окремими джерелами надходження і напрямками витрачання коштів.

Аналіз літературних джерел показав, що вчені по-різному підходять до формування системи фінансових показників при проведенні аналізу грошових коштів, що вносить плутанину в виборі чіткого, поетапного підходу до організації та проведення аналізу.

Таким чином, запропоновані концептуальні основи аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» внесуть цілісність у дослідження ефективності використання коштів на підприємстві та будуть сприяти підвищенню рівня управління його грошовими потоками.

2.4. Аналіз грошових коштів підприємства

Господарська діяльність будь-якого підприємства нерозривно пов'язана з рухом грошових коштів. Кожна господарська операція супроводжується або надходженням, або витратою коштів. Кошти обслуговують практично всі аспекти операційної, інвестиційної і фінансової діяльності. Від повноти і вчасності забезпечення процесу постачання, виробництва і збуту продукції грошовими ресурсами залежать результати основної (операційної) діяльності підприємства, ступінь його фінансової стабільності і платоспроможності, конкурентні переваги, необхідні для поточного і перспективного розвитку. Тому сучасному бухгалтеру потрібно застосовувати сучасні методи аналізу грошових коштів, що використовуються у вітчизняній і зарубіжній практиці.

Важливим показником, що характеризує фінансові позиції підприємства є платоспроможність, яка розкривається через здатність підприємства вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

На початку аналізу грошових коштів, доцільно буде проаналізувати їх обсяг, склад та структуру, що представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз обсягу, складу та структури грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019- 2021 рр.

Статті грошових активів	2019	2020	2021	Відхилення (+, -) 2021 від:	
				2019	2020
1	2	3	4	5	6
Грошові кошти, тис. грн., в т. ч.	85,7	3,0	567,0	+481,3	+564,0
- в касі	4,0	1,0	6,0	+2,0	+5,0
питома вага, %	4,7	33,3	1,1	-3,6	-32,3
- на поточному рахунку у банку	81,7	2,0	561,0	+479,3	+559,0
питома вага, %	95,3	66,7	98,9	+3,6	+32,3

За даними табл. 2.9 можна побачити, що загальна сума грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» протягом досліджуваного періоду зросла. Так, станом на кінець 2019 року грошові кошти підприємства склали 85,7 тис. грн. У 2021 році грошові кошти підприємства склали 567,0 тис. грн., що на 564,0 тис. грн. більше, ніж у 2020 році та на 481,30 тис. грн. більше, ніж у 2019 році. Таке поступове збільшення суми грошових коштів підприємства показує позитивну тенденцію.

Слід зазначити, що готівка становить незначну долю грошових коштів підприємства. Ця тенденція спостерігається протягом всього досліджуваного періоду. Так, у 2019 році готівка складала 4,7% у структурі грошових коштів підприємства. Наступного року частка готівкових коштів у структурі грошових коштів підприємства збільшилась та становила 33,3 %. У 2021 році готівка складала 6% від всіх коштів підприємства. Отже, переважну кількість грошових коштів підприємства у досліджуваному періоді становлять безготівкові кошти. Це є закономірним, оскільки збереження основної частини грошей в банку і більш безпечно, і попереджає перевищення ліміту залишку готівки.

Доцільним буде проаналізувати відношення темпу росту грошових коштів з динамікою суми активів підприємства та оборотних активів (Табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз відношення темпу росту грошових коштів в ТОВ «Професійна будівельна комплектація» к сумі активів та оборотних активів за 2019- 2021 р

Показники	2019	2020	2021	Відхилення (+, -) 2021 від:	
				2019	2020
1	2	3	4	5	6
Активи всього, в т.ч.	203056	205800	223179	+20123	+17379
Оборотні активи	198714	201055	216857	+18143	+15802
Грошові кошти	85,7	3	567	+481,3	+564
Частка грошових коштів в активах, %	0,04	0,01	0,25	+0,21	+0,24
Частка грошових коштів в оборотних активах, %	0,04	0,01	0,26	+0,22	+0,25

За даними табл. 2.10 можна побачити, що частка грошових коштів в активах підприємства протягом досліджуваного періоду є незначною. Так, у 2019 році грошові кошти в активах підприємства складає лише 0,04%. Протягом наступного року відбулося зменшення до 0,01%, а у 2021 році зростання до 0,25%, але все одно у структурі активів грошові кошти займають дуже незначний обсяг. Ті самі тенденції спостерігаються і по відношенню до оборотних активів. Частка грошових коштів у оборотних активах поступово збільшилась (від 0,04% у 2019 році до 0,26% у 2021 році), але все одно залишається незначною. Це є недоліком, тому що негативно впливає на ліквідність ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Спроможність підприємства швидко погашати свою заборгованість характеризується ліквідністю його балансу, яка визначає рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких на гроші відповідає терміну погашення заборгованості.

Важливим етапом аналізу руху грошових коштів є вивчення показників, які дозволяють встановити позитивні та негативні тенденції і відображають якість управління грошовими потоками, а також розробити необхідні заходи для оптимізації управлінських рішень. Порівняння грошових коштів

підприємства з отриманим фінансовим результатом (визначення показників рентабельності) застосовується для оцінки ефективності використання грошових коштів. На другому етапі аналізу грошових потоків поряд з абсолютними показниками, за допомогою яких проводиться аналіз ліквідності балансу, слід розрахувати і проаналізувати такі відносні показники, як коефіцієнти абсолютної, швидкої, поточної ліквідності. Алгоритм розрахунку та джерела вихідних даних для цих показників відображені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

Найменування показників	Методика розрахунку	2019	2020	2021	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт покриття	Оборотні активи /Поточні зобов'язання	2,10	1,99	1,86	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти +Дебіторська заборгованість)/ Поточні зобов'язання	1,22	1,34	1,33	0,7-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти/ Поточні зобов'язання	0,01	0,01	0,01	0,2-0,25
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	Оборотні активи - Поточні зобов'язання	103960,00	99814,00	100352,00	>0

Візуалізація отриманих даних по коефіцієнтах, що характеризують ліквідність підприємства ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр., представлено на рис. 2.7.

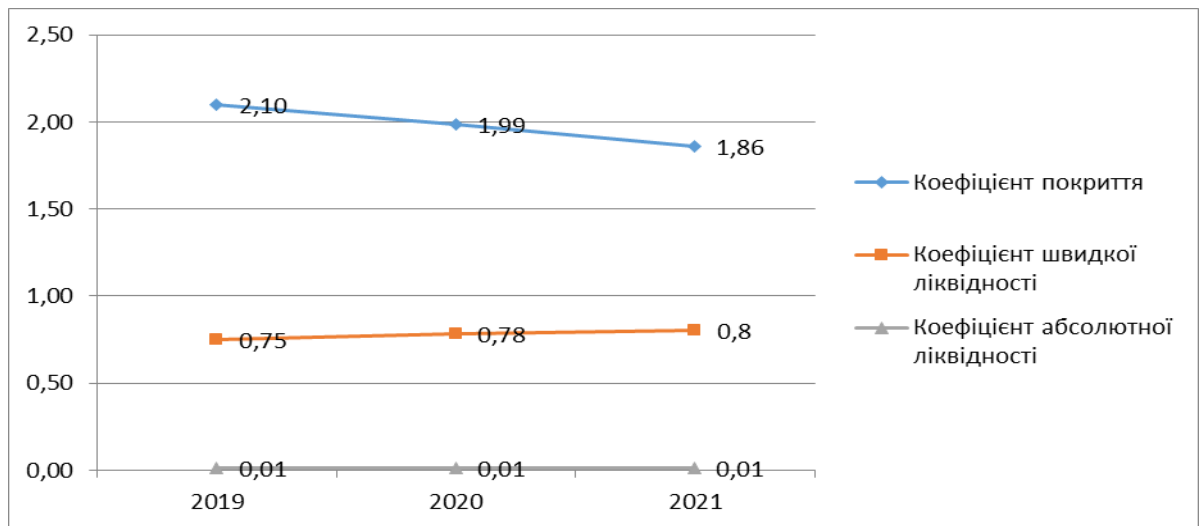

Рис. 2.7. Показники ліквідності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 рр.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновки, що: коефіцієнт покриття, який показує достатність ресурсів підприємства, що можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань у підприємства в досліджуваному періоді знаходяться у межах нормативних значень, хоча й спостерігається тенденція щодо їх поступового зниження. Аналізуючи дані підприємства, можна побачити, що в порівнянні з 2019 роком показник коефіцієнту покриття за 2020 рік знизився з 2,10 до 1,99. В наступному періоді значення коефіцієнту становило 1,86. Отже, для нормального функціонування підприємства даний показник має бути більшим за одиницю, що спостерігаємо на ТОВ «Професійна будівельна комплектація», однак керівництву слід звернути увагу на негативну тенденцію показників коефіцієнту покриття за останні три роки.

Коефіцієнт швидкої ліквідності знаходиться в межах нормативного значення, спостерігається деяке його зменшення, але це ще в межах нормативу, тож підприємство спроможне сплачувати свої поточні зобов'язання та розширювати бізнес.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно. В нашому випадку значення коефіцієнту протягом всього досліджуваного періоду менше за нормативне значення. Це показує негативну тенденцію, так як у підприємства недостатньо

оборотних засобів для того, щоб можливо було негайно розрахуватися по боргам. Це підтверджується й зростанням протягом трьох років поточних зобов'язань.

Чистий оборотний капітал має незначне зменшення з 103960,00 тис грн. у 2019 році до 100352,00 тис грн. у 2021 році, але має достатній рівень.

Таким чином, показники ліквідності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» у досліджуваному періоді свідчать про можливість виконувати свої поточні зобов'язання, хоча можуть бути труднощі з терміновістю погашення, але в цілому рівень чистого оборотного капіталу дозволяє сподіватись на покращення становища підприємства.

Висновки до розділу 2.

Об'єктом дослідження було товариство з обмеженою відповідальністю «Професійна будівельна комплектація», яке було створене та зареєстроване у 2002 році. Юридична адреса підприємства співпадає з його місцем знаходження: м. Запоріжжя, вул. Портова, 2.

Оскільки підприємство займається реалізацією будівельних матеріалів, було проаналізовано стан зазначеного виду економічної діяльності. Дослідження показало, що протягом останніх п'яти років спостерігається негативна тенденція щодо виготовлення основних видів будівельної продукції. Найкращу ситуацію можна спостерігати по виробництву цементу, вапна та гіпсових сумішей, кількість виготовлення яких майже кожного року зростає.

Поряд з цим, проведений аналіз показав, що обсяги реалізованої будівельної продукції в Україні протягом останніх п'яти років зростали. На фоні зменшення обсягів виробництва будівельної продукції, можемо зробити висновки, що зростання зумовлено двома чинниками: збільшення рівня імпорتنих будівельних матеріалів у обсягах реалізації та зростання цін на будівельні матеріали через інфляцію.

Дослідження основних економічних показників діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 роки показало, що

підприємство прибуткове, причому, чистий прибуток у досліджуваному періоді також зростав-від 978,0 тис. грн. у 2019 році до 12328,0 тис. грн. у 2021 році. Позитивним моментом можна зазначити своєчасне оновлення необоротних активів, на що вказує зниження коефіцієнту зносу основних засобів.

Але показники фінансового стану підприємства показують низький рівень платоспроможності та фінансової стабільності. Це відбувається через значний рівень кредиторської заборгованості, який не забезпечено власними обіговими засобами. Причому, протягом досліджуваного періоду показники платоспроможності мали тенденцію до зниження, на що керівництву слід звернути увагу.

Для удосконалення аналізу грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» було запропоновано системний підхід та визначено його основні елементи.

Аналіз грошових коштів підприємства показав, що частка готівки незначна – від 33,3% до 1,1% у досліджуваному періоді. Частка грошових коштів в активах підприємства має занадто низький рівень-від 0,04% до 0,25%. Аналогічна ситуація й по відношенню грошових коштів до оборотних активів підприємства. Це негативно впливає на платоспроможність та ліквідність підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Організація обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

З метою ефективної організації обліку на підприємстві ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розроблено три основні внутрішні документи: наказ «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві», наказ «Про організацію податкових розрахунків на підприємстві» та наказ «Про облікову політику підприємства» (Додаток Ж).

У Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» визначено, що облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Отже, облікова політика займає ключове місце в організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Облікова політика ТОВ «Професійна будівельна комплектація» включає такі основні положення:

- форма ведення бухгалтерського обліку;
- робочий план рахунків бухгалтерського обліку, що містить синтетичні й аналітичні рахунки, необхідні для ведення бухгалтерського обліку відповідно до вимог своєчасності та повноти обліку і звітності;
- метод вибуття запасів;
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- величину вартісного критерію належності матеріального активу до малоцінних необоротних активів;
- діапазон термінів корисного використання нематеріальних активів;
- метод амортизації основних засобів, інших малоцінних необоротних та нематеріальних активів;
- метод оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;

- порядок формування резерву для забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції;
- графік проведення інвентаризації на підприємстві;
- форми первинних облікових документів, що застосовують для оформлення фактів господарської діяльності, за якими не передбачені типові форми первинних облікових документів, а також форми документів для внутрішньої бухгалтерської звітності;
- правила документообігу і технологія обробки облікової інформації;
- порядок контролю за господарськими операціями;
- інші рішення, необхідні для організації бухгалтерського обліку.

Керівництво ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розуміє, що послідовне проведення підприємством прийнятої облікової політики є одним із найважливіших завдань бухгалтерського обліку.

Бухгалтерія ТОВ «Професійна будівельна комплектація» – це самостійний структурний підрозділ апарату управління (служба, відділ), який здійснює бухгалтерський облік господарської діяльності підприємства. Вона тісно пов'язана з усіма службами, відділами підприємства, отримує від них необхідну для обліку та контролю інформацію.

На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе директор, який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Організація бухгалтерської служби на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» передбачає визнання прав та обов'язків головного бухгалтера та інших працівників бухгалтерії, що відображено у посадових інструкціях (Додаток 3).

Метою організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» є:

- отримання інформації про наявність й оцінку активів і зобов'язань підприємства та результатів його діяльності;
- складання достовірної звітності для надання її зовнішнім та внутрішнім користувачам.

Завдання організації бухгалтерського обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» – підбір складових організації обліку які забезпечать виконання завдань бухгалтерського обліку в умовах конкретного підприємства. До таких складових відносяться:

- форма організації бухгалтерського обліку (обліковий персонал);
- методика ведення бухгалтерського обліку;
- технологія і техніка ведення бухгалтерського обліку.

Від того наскільки ТОВ «Професійна будівельна комплектація» раціонально підходить до питань організації обліку та їх документального забезпечення залежить повнота, достовірність та своєчасність інформації, що надходить для оцінки економічної безпеки.

Отже, організація обліку є основою інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємств. При цьому, на інформаційне забезпечення здійснюють вплив всі три складові організації обліку: організаційні, технічні та методичні.

Організаційні складові ТОВ «Професійна будівельна комплектація» включають визначення структури бухгалтерії, розробку інструкцій, внутрішніх стандартів, способів ведення обліку, взаємодію бухгалтерії з управлінськими службами, відповідальність та інші аспекти діяльності облікового апарату.

До методичних складових організації обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» відносять принципи та правила отримання, обробки, фіксації, передачі інформації, оцінки, ведення рахунків, критеріїв розмежування основних засобів та МШП, нарахування амортизації, обліку ремонтів, оцінки запасів та готової продукції списання витрат майбутніх

періодів, визначення обсягу реалізації продукції встановлення резерву сумнівних та безнадійних боргів, обліку та розподілу накладних витрат і включення їх до собівартості, утворення статутного (акціонерного, додаткового, резервного) капіталу, визначення результатів діяльності (щомісяця, щокварталу, раз в рік), фондів спеціального призначення тощо.

Технічні складові організації обліку ТОВ «Професійна будівельна комплектація» передбачають використання наступних елементів: план рахунків бухгалтерського обліку, форма бухгалтерського обліку, документообіг, організація внутрішнього контролю, порядок складання реєстрів обліку та форм звітності, проведення інвентаризації майна та зобов'язань.

Варто зазначити, що якщо організаційні та технічні складові організації обліку в основному визначають порядок збору інформації, обов'язки виконавців, документування інформації та порядок її передачі, то методичні складові здійснюють безпосередній вплив на фінансовий результат підприємства.

Факти господарської діяльності відстежуються на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» шляхом їх фіксації у первинних документах, що відображають ці факти (господарські операції), а документи використовують для оцінки економічних та юридичних результатів діяльності підприємства в результаті групування господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Особливості складових об'єктів організації бухгалтерського обліку на підприємстві повинні бути врегульовані розпорядчими документами підприємства:

- положенням про бухгалтерську службу;
- посадовими інструкціями;
- розпорядчим документом з облікової політики;
- графіком документообороту;
- планами проведення інвентаризації тощо.

Отже, для ефективної організації руху носіїв облікової інформації доцільно застосовувати графіки документообігу. На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» відсутній графік документообігу, тому, було розроблено зазначений документ (табл. 3.1) та пропонується його застосування.

Таблиця 3.1

Графік документообігу ТОВ «Професійна будівельна комплектація»*

Назва документу	Складання			Узагальнення/ перевірка даних у бухгалтерії підприємства		Передавання до архіву підприємства	
	Кількість примірників	Відповідальні		Виконавець	Строк	Виконавець	Строк
		за виписку	за проведення				
Табель обліку використання робочого часу	1	Керівники структурних підрозділів	Бухгалтер по заробітній платі	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по заробітній платі	У кінці року
Розрахункова відомість по зарплаті	1	Бухгалтер по заробітній платі	Бухгалтер по заробітній платі	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по заробітній платі	У кінці року
Акт на списання матеріальних цінностей	1	Комісія	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року
Акт повернення товару	1	Менеджер	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року
Лімітно-забірна картка	2	Комірник	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року
Розрахунок амортизації основних засобів	1	Бухгалтер по основних засобах	Бухгалтер по основних засобах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по основних засобах	У кінці року
Накладна відпуск ТМЦ	1	Комірник/ Менеджер	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року
Накладна-вимога на відпуск матеріалів	2	Комірник	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року
Матеріальний звіт	2	Комірник	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року
Калькуляція витрат елементами за	2	Бухгалтер по матеріалах	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер	У кінці звітного періоду	Бухгалтер по матеріалах	У кінці року

*Запропоновано автором

У даному графіку зазначаються строки оформлення документів або одержання таких документів від інших підприємств, організацій, час перебування документів у різних підрозділах або службах підприємства, крайні строки передачі первинних документів для обробки, до бухгалтерської служби і має вигляд схеми або переліку робіт зі створення, перевірки та обробки документів, що здійснюються кожним підрозділом підприємства, а також кожним виконавцем, із зазначенням їх взаємозв'язку і термінів виконання робіт.

Директор ТОВ «Професійна будівельна комплектація» затверджує перелік осіб, які мають право підпису документів, що відображають рух товарно-матеріальних цінностей і коштів.

До оформлення первинних документів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» ставляться такі вимоги:

- документ має бути складений в момент здійснення господарської операції або відразу після її завершення;
- документи складаються на бланках типових форм, затверджених Держкомстатом України, або на бланках спеціалізованих форм, затверджених відповідними міністерствами і відомствами, або виготовлені самостійно;
- у випадках, встановлених законодавством, бланки первинних документів можуть бути віднесені до бланків суворої звітності. Їх друкують за зразками типових або спеціалізованих форм з обов'язковим зазначенням номера;
- записи в первинних документах виконують в темному кольорі чорнилом, кульковою ручкою або друкарськими засобами;
- в разі складання документів на машинних носіях інформації підприємство зобов'язане забезпечити виготовлення його на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій;
- вільні рядки в документах підлягають обов'язковому прокресленню;
- первинні документи можуть бути вилученими у підприємства тільки за постановою уповноважених державних органів відповідно до чинного законодавства України;

- відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених в них даних несуть особи, які склали і підписали цей документ.

До обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» приймаються тільки правильно оформлені документи. З погляду практичного застосування документ повинний мати юридичну доказовість і відповідати діючим правилам складання. У документах, якими оформлені касові, банківські операції та операції з цінними паперами, виправлення не допускаються. Якщо в таких документах допущено помилку, їх анулюють, а замість них оформлюють нові. В інших первинних документах помилки виправляють коректурним способом.

За даними однорідних первинних документів шляхом групування та узагальнення їх показників на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» складаються зведені документи. Вони відображають певні зміни об'єкта обліку за відповідний звітний період (касові звіти, авансові звіти, розрахунково-платіжні відомості). Інформація до облікових реєстрів переноситься після перевірки первинних документів за формою і змістом. Перенесення інформації з первинних документів до облікових реєстрів здійснюється в міру її надходження до місця обробки, проте не пізніше терміну, що забезпечує своєчасну виплату заробітної плати, складання бухгалтерської і статистичної звітності, декларацій і розрахунків. Форми облікових реєстрів, порядок записів у них, обробки та використання необхідної інформації визначаються відповідними нормативними документами про порядок їх застосування. Інформація про господарські операції підприємства за звітний період (місяць, квартал, рік) з облікових реєстрів переноситься у згрупованому вигляді до бухгалтерських звітів, порядок складання яких встановлюється відповідними нормативно-правовими актами.

На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» облікові реєстри складаються щомісяця і підписуються виконавцем та головним бухгалтером. Наприкінці кожного місяця реєстри закривають, що означає підрахунки підсумків оборотів за дебетом і кредитом та сальдо за кожним рахунком.

Підсумкову інформацію головний бухгалтер ТОВ «Професійна будівельна комплектація» переносить у зведені регістри обліку. Зведені дані облікових регістрів використовують для складання звітності з метою надання інформації зовнішнім і внутрішнім користувачам для здійснення контролю та аналізу. Облікові регістри зберігаються на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» протягом 3-х років.

Визначення фінансового результату на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» полягає у обчисленні чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Особливістю організації документування операцій з витратами, доходами та фінансовими результатами підприємства є те, що для них безпосередньо не затверджено типових форм документів. Віднесення доходів і витрат на фінансові результати оформляються на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розрахунками бухгалтерії. Інформація даних про використання прибутку в обліку здійснюється на підставі розрахунків і довідок бухгалтерії. Аналітичний облік фінансових результатів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» ведеться за їх характером, видами продукції, товарів, робіт, послуг.

За результатами роботи головний бухгалтер ТОВ «Професійна будівельна комплектація» складає наступні форми фінансової звітності:

- Ф. № 1 «Баланс (звіт про фінансовий стан)» (Додаток А);
- Ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (Додаток Б);
- Ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» (прямий метод) (Додаток В);
- Ф. № 4 «Звіт про власний капітал» (Додаток Г).
- Ф. № 5 Примітки до фінансової звітності.

Перед складанням річної фінансової звітності на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» проводиться інвентаризація активів та зобов'язань підприємства.

Податкову звітність ТОВ «Професійна будівельна комплектація» подають до податкових органів за підсумками звітного періоду у встановлений законодавством строк. Терміни здійснення податкової звітності

встановлюються по кожному податку окремо. Першим днем подання податкової звітності вважають день, що йде за днем закінчення звітного податкового періоду. Якщо останній день подання податкової звітності є вихідним або святковим, то днем подання звітності вважається наступний за вихідним або святковим операційний (банківський) день. Граничні терміни подання податкової звітності можуть бути продовжені за правилами і на підставах, передбачених податковим законодавством.

3.2. Порядок відображення в обліку операцій з надходження та витрачання грошових коштів

Розрахунки готівковими коштами ТОВ «Професійна будівельна комплектація» зі своїми контрагентами здійснює як за рахунок коштів, отриманих з каси банку, так і за рахунок виручки, отриманої від реалізації товарів і інших касових надходжень.

Прийом, зберігання та витрачання наявних грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» здійснюється тільки через касу підприємства.

Згідно законодавства зберігати в своїй касі готівку у неробочий час, підприємство має право тільки в межах затвердженого ліміту каси. Вся готівка, яка є в касі понад встановлений ліміт, в кінці дня обов'язково повинна бути здана в банк. З цією метою ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розрахувало та затвердило ліміт залишку готівки в касі на 2021 рік у розмірі 6400 грн. (Додаток Д).

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» слідкує, щоб не було порушень щодо касової дисципліни. Так, положенням «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» встановлено певне обмеження в частині здійснення готівкових розрахунків підприємства з іншими підприємствами і підприємцями протягом дня [41]. Так, сума платежу готівкою одного підприємства іншому підприємству (індивідуальному підприємцю)

протягом одного дня поодиноці або декількома платіжними документами не може перевищувати граничну суму, яка встановлюється окремим положенням НБУ. На сьогоднішній день така сума встановлена у розмірі 10 тис. грн.

Готівкові грошові кошти, що надходять до ТОВ «Професійна будівельна комплектація», своєчасно і в повній сумі оприбутковуються в касі підприємства. Тому, щоб наявні грошові кошти вважалися оприбуткованими, будь-яке надходження наявних коштів до каси: надходження виручки, позареалізаційних надходжень, надходження грошових коштів з банку оформляється прибутковим касовим ордером (ф. № КО-1). ТОВ «Професійна будівельна комплектація» працює з застосування РРО, отже, оприбуткуванням готівки є реєстрація через РРО операцій по прийому від покупця грошових коштів (з видачею йому розрахункового документа) і щоденне відображення їх в повній сумі в Книзі обліку розрахункових операцій.

Оформивши надходження наявної виручки прибутковим касовим ордером бухгалтер також робить прибутковий запис в касовій книзі. При заповненні касового ордера, дуже важливо, щоб в ньому були заповнені всі реквізити.

В прибуткових ордерах, що оформляються бухгалтером ТОВ «Професійна будівельна комплектація» на загальну суму проведених підприємством касових операцій (отримання готівки з банку по чеку і оприбуткування її в касі), реквізит «Отримав» не заповнюється. В прибутковому ордері обов'язково указується підстава для його складання (табл. 3.2) і в реквізиті «Додаток» перераховуються прикладені до нього документи, на яких ставиться штамп або напис «Сплачено» з вказівкою дати (число, місяць, рік).

Таблиця 3.2

Документи, які служать підставою для оформлення прибуткових касових ордерів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Господарська операція	Підстава
Надходження торгової виручки	Чек РРО
Отримання грошових коштів з банку	Корінець чеку чекової книжки
Оплата покупцем за реалізований йому товар	Накладна, рахунок
Повернення невикористаних підзвітних сум	Авансовий звіт
Погашення недостач за наслідками інвентаризації	Акт результатів інвентаризації і виписка з протоколу інвентаризаційної комісії
Оприбуткування надлишку коштів за наслідками інвентаризації каси	Акт результатів інвентаризації каси і виписка з протоколу інвентаризаційної комісії
Внесення до статутного фонду підприємства готівки	Статут або протокол зборів учасників

Виправлення в прибуткових документах не дозволяються.

Прибутковий касовий ордер заповнюється в одному екземплярі. Особі, що здає грошові кошти в касу, видається завірена відтисненням печатки ТОВ «Професійна будівельна комплектація» квитанція що є відривною частиною прибуткового касового ордера за підписами головного бухгалтера. Прибутковий касовий ордер по якому отримана готівка, залишається в касі, реєструється в Журналі реєстрації прибуткових і витратних касових документів (ф. № КО-3).

Для відображення в бухгалтерському обліку операцій з готівковими коштами на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» використовуються рахунок 30 «Готівка», субрахунок 301 «Готівка в національній валюті». Розрахунків в іноземній валюті підприємство не проводить. Рахунок активний, за дебетом відображається надходження готівки в касу, за кредитом-витрачання готівки.

Бухгалтерські проведення з обліку касових операцій підприємства за жовтень 2022 р. наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Бухгалтерські проведення з обліку касових операцій ТОВ «Професійна
будівельна комплектація» за жовтень 2022 р.

№ п/п	Дата	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	09.10	Надходження в касу виручки за товари	301 «Готівка в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	16500,00
2	09.10	З каси внесено на поточний рахунок торгівельну виручку	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	301 «Готівка в національній валюті»	16500,00
3	14.10	Одержано з банку за чеком КР 051236 на господарські потреби	301 «Готівка в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	2300,00
4	14.10	Видано на господарські потреби Соколенко О. О.	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	301 «Готівка в національній валюті»	2300,00
5	17.10	Повернення в касу не використаних на господарські потреби коштів	301 «Готівка в національній валюті»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	300,00
6	17.10	З каси внесено на поточний рахунок гроші, не витрачені на господарські потреби	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	301 «Готівка в національній валюті»	300,00
7	19.10	Оприбуткування в касу підприємства поверненої суми авансу на роботи з капітального будівництва	301 «Готівка в національній валюті»	151 «Капітальне будівництво»	10000,00
8	22.10	Оприбуткування коштів у касу підприємства, отриманих як відшкодування завданих збитків від комірника	301 «Готівка в національній валюті»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	1500,00
9	25.10	Оприбуткування в касу підприємства коштів, отриманих за товар, повернутий постачальнику	301 «Готівка в національній валюті»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	9000,00
10	26.10	Повернення авансу, раніше отриманого на постачання матеріальних цінностей	681 «Розрахунки за авансами одержаними»	301 «Готівка в національній валюті»	7500,00
11	28.10	Видано з каси допомогу з тимчасової втрати праездатності менеджера	663 «Розрахунки з учасниками ПФГ»	301 «Готівка в національній валюті»	1000,00

Видача готівки з каси ТОВ «Професійна будівельна комплектація» здійснюється на підставі видаткових касових ордерів (типова форма № КО-2)

або відповідним чином оформлених розрахунково-платіжних відомостей, підписаних керівником і головним бухгалтером.

До видаткових ордерів можуть додаватися документи (заяви на видачу готівки, рахунки, авансові звіти тощо).

Якщо на доданих до видаткових касових ордерів документах є дозвільний запис директора ТОВ «Професійна будівельна комплектація», то його підпис на видаткових касових ордерах не є обов'язковим.

Видача готівки окремим фізичним особам (як працівникам, не так і не працівникам підприємства) по видатковому касовому ордеру або видатковій відомості здійснюється тільки при пред'явленні ними паспорта або документа, що його замінює. При цьому у видатковому ордері обов'язково повинні бути записані його назва, номер, ким і коли документ був виданий.

Фізична особа розписується у видатковому касовому ордері або видатковій відомості про отримання готівки з зазначенням отриманої суми (гривень – словами, копійок – цифрами), використовуючи ручку з чорнилом темного кольору. Якщо видаткова відомість складена на видачу готівки декільком особам, то всі одержувачі пред'являють паспорти або замінюючи їх документи та розписуються у відповідній графі відомості. Для виведення залишку готівки в касі не приймаються видаткові касові ордери або видаткові відомості, в яких видача готівки з каси не підтверджена підписом одержувача.

Особи, яких немає в штатному розкладі підприємства, готівка видається по видаткових касових ордерах, виписаних окремо на кожну особу або по окремій видатковій відомості.

У видаткових ордерах, що оформляються на загальну суму проведених підприємством касових операцій (видача готівки по видаткових відомостях, здача готівки в банк), реквізит «Отримав» не заповнюється.

Видачу готівки касир здійснює тільки особі, вказаній у видатковому документі. Виняток становлять випадки, коли готівка видається за дорученням. В цьому випадку, в тексті видаткового ордера після прізвища, імені і по батькові одержувача готівки, бухгалтер указує прізвище, ім'я і по батькові

особи, якій довірено отримати готівку. У разі видачі готівки по видатковій відомості перед підписом в отриманні грошей касир робить в ній напис «За дорученням». Доручення залишається у касира та додається до видаткового касового ордера або видаткової відомості. Видаткові документи відразу ж після видачі по них готівки підписує касир, а на прикладених до них документах ставить штамп або напис «Сплачено» з вказівкою дати (число, місяць, рік).

У видатковому ордері обов'язково указуються документи, які є підставою для його складання (табл. 3.4), а в реквізиті «Додаток» перераховуються прикладені до нього документи.

Таблиця 3.4

Документи, які є підставою для оформлення видаткових касових ордерів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Господарська операція	Підстава
Здача наявної виручки в банк:	
— самостійно	Оголошення на внесення готівки
— шляхом інкасації	Супровідна відомість
Видача під звіт на господарські потреби	Наказ керівника підприємства
Видача під звіт на відрядження	Наказ керівника підприємства
Виплата заборотної плати, премії, матеріальної допомоги	Платіжна (розрахунково-платіжна) відомість

На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» видача готівки по видатковому касовому ордеру може проводитися тільки в день складання документа. Виправлення у видаткових документах не допускаються.

Видача з каси коштів по розрахунках зі своїми найманими працівниками підприємство може проводити із грошей, отриманих в банку або з виручки.

Раніше було встановлено, що підприємства, що мають податковий борг, здійснюють виплату заробітної платні виключно за рахунок засобів отриманих в установах банків. З наявної виручки такі виплати проводити заборонялося. Зараз подібної заборони не існує. Тобто ніяких обмежень по виплатах з виручки для підприємств, які мають податковий борг немає.

Наявні кошти, отримані підприємством в установі банку для виплат, що відносяться до фонду оплати праці, а також пенсій, стипендій, дивідендів

можуть зберігатися понад встановлений ліміт каси протягом 3 робочих днів включаючи день отримання готівки в банку (в сумі, вказаній в переданих в касу розрахунково-платіжних відомостях).

Суми готівки, отримані в банку і не використані за призначенням протягом встановлених вище термінів, повертаються підприємством в банк не пізніше за наступний робочий день банку або можуть залишатися в його касі (в межах встановленого ліміту).

Надходження і видачу грошей на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» обліковують у Касовій книзі (тип. ф. № КО-4), записи до якої робить касир відразу після одержання або видачі грошей за кожним ордером. Наприкінці кожного робочого дня касир ТОВ «Професійна будівельна комплектація» підсумовує операції за день, визначає залишок грошей у касі на наступний день і передає до бухгалтерії відривний листок касової книги з копіями записів за день та доданими прибутковими і видатковими касовими документами, як звіт касира, під розписку в касовій книзі. Підприємство ТОВ «Професійна будівельна комплектація» веде тільки одну касову книгу. Вона пронумерована, прошнурована і скріплена печаткою. На останній сторінці касової книги вказано кількість пронумерованих сторінок, яка завіряється підписами директора та головного бухгалтера ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Для здійснення безготівкових операцій ТОВ «Професійна будівельна комплектація» має поточний рахунок, який відкрито у АТ «ОТП Банк» м. Запоріжжя. Під поточним рахунком слід розуміти рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Взагалі при здійсненні розрахунків можуть застосовуватись акредитивна, інкасова, вексельна форма розрахунків, а також форми розрахунків за розрахунковими чеками та з використанням інших розрахункових документів.

У досліджуваному періоді ТОВ «Професійна будівельна комплектація» здійснювало безготівкові розрахунки за допомогою платіжних доручень.

Облік операцій за поточним рахунком ведеться із застосуванням субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» рахунку 31 «Рахунки в банках». Рахунок є активним-за дебетом вказується надходження грошових коштів на поточний рахунок, за кредитом їх списання.

Бухгалтерські проведення з обліку операцій по рахунку в банку за жовтень 2022 р. наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Бухгалтерські проведення з обліку операцій по рахунку в банку в національній валюті ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за жовтень 2022 р.

№	Зміст операції	Бухгалтерські проводки		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Надійшло на поточний рахунок за відвантажений товар	311 «Поточні рахунки національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	16500,00
2	Зарахування на поточний рахунок коштів, отриманих за товар, повернутий постачальнику	311 «Поточні рахунки національній валюті»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	14300,00
3	Зарахування на поточний рахунок коштів у вигляді авансових платежів за здані в оренду необоротні активи	311 «Поточні рахунки національній валюті»	69 «Доходи майбутніх періодів»	6500,00
4	Перерахування коштів постачальнику в якості авансу за товари	371 «Розрахунки за виданими авансами»	311 «Поточні рахунки національній валюті»	17240,00
5	Перерахування коштів банку на погашення довгострокового кредиту в національній валюті	501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»	311 «Поточні рахунки національній валюті»	5500,00
6	Оплата за послуги зв'язку	91 «Загальновиробничі витрати»	311 «Поточні рахунки національній валюті»	500,00
7	Сплачено банку за касове обслуговування	92 «Адміністративні витрати»	311 «Поточні рахунки національній валюті»	209,00

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4	5
8	Перерахування коштів на погашення заборгованості за отримані від постачальників товари, виконані роботи, послуги	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	7800,00
9	Сплачено ПДФО	641 «Розрахунки за податками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	45000,00
10	Сплачено єдиний соціальний внесок	651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	55000,00
11	Сплачено військовий збір	642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	3750,00
12	Перераховано заробітну плату працівникам на їх рахунки в банку	661 «Розрахунки за заробітною платою»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	200125,00

Отже, бухгалтер ТОВ «Професійна будівельна комплектація» у день одержання виписки здійснює операції, які позначають бухгалтерським терміном «кантування» – перевірка й обробка виписки.

Цей процес передбачає:

1. Нумерування виписки.
2. Добір документів, які підтверджують факт здійснення господарської операції, і перевірка наявності виправданих документів від інших підприємств, що є підставою для зарахування або списання коштів.
3. Звірку достовірності записів у виписці банку і до даних до неї документах, а також відповідності суми у виписці сумам виправданих документів на перерахування або зарахування коштів.
4. Перевірку правильності визначення залишку грошей на поточному рахунку після здійснених операцій.

5. Зазначення кореспондуючого рахунка у виписці проти кожної суми згідно з наведеними операціями. Ті самі рахунки зазначають у документах, доданих до виписки.

6. За необхідності - зазначення кодів аналітичних статей обліку.

Дані про операції за рахунками в банку систематизуються бухгалтером ТОВ «Професійна будівельна комплектація» у двох реєстрах: у журналі 1 на кредиті рахунка 31 «Рахунки в банках» і у відомості 1.2 – на дебеті рахунка. Підставою для складання цих реєстрів є виписки банку і додані до них розрахункові документи, що підтверджують зарахування грошових коштів на рахунок або їх списання. Записи в журналі-ордері та у відомості роблять після обробки банківських виписок, яка полягає у перевірці відповідності записів у доданих до виписок розрахункових документах. При одержанні готівки з каси банку до виписки додається квитанція прибуткового касового ордера, яку оформляють під час оприбуткування готівки в касу підприємства.

Якщо у виписці банку виявлено операції з помилкового зарахування грошових коштів (які не належать цьому підприємству), вживають заходів з повернення їх платникові;

— зазначенні в доданих розрахункових документах і банківській виписці шифрів кореспондуючих рахунків за кожною операцією;

— групуванні окремо по дебету і окремо по кредиту сум через підрахунок за однорідними операціями по однойменних кореспондуючих рахунках, шифри яких проставлено у виписці;

— підрахунку сум, занесених у відповідні до кореспондуючих рахунків графи в журналі 1 і відомості 1.2, і запису результатів підрахунку.

Аналітичний облік за рахунком 31 у розрізі кореспондуючих рахунків відображають у листках-розшифровках на основі доданих до виписки банку розрахункових документів, у яких зазначено номер документа, дату, коротке найменування та суму операції. По закінченні місяця в журналі 1 і відомості 1.2 підводять підсумки за кореспондуючими рахунками і звіряють з оборотами за цими рахунками, що відображені в інших облікових реєстрах у кореспонденції

з рахунком 31. Обороти за місяць із журналу-ордера 1 переносять у Головну книгу. Залишок грошових коштів на рахунках в банку відображають у відомості 1.2 тільки на початок і кінець місяця. Залишок грошових коштів, указаний на кінець місяця у відомості 1.2, має відповідати залишку грошових коштів на поточному рахунку, який (залишок) відображено в останній у цьому місяці виписці банку, і даним Головної книги.

3.3. Удосконалення здійснення грошових розрахунків за допомогою сучасних інформаційних технологій

Важливим чинником, який сприяє своєчасне надання облікової інформації власникам, бухгалтерам, інвесторам та іншим користувачам є впровадження автоматизованих інформаційних систем обліку на основі комп'ютеризації бухгалтерського обліку.

Сучасне програмне забезпечення дозволяє повністю автоматизувати процес обліку, який починається з моменту введення даних з первинних документів, в тому числі автоматизоване формування проводок, заповнення відповідних реєстрів обліку і формування звітних форм документів. Можна сказати, що сучасний бухгалтер тільки вводить інформацію з первинних документів – вихідні дані та отримує результат – інший необхідний документ або звіт, а все інше виконується за допомогою спеціальної комп'ютерної програми, що значно полегшує і прискорює процес обліку.

На ринку програмного забезпечення представлено широкий спектр програм по автоматизації бухгалтерського обліку, з яких найбільш поширеними і найбільш адаптованими до української системи ведення обліку є пакети: «1С: Підприємство», «Парус – Підприємство» та «Бест Звіт Плюс».

В умовах автоматизованих інформаційних систем, облік охоплює комплекси задач по всім розділам бухгалтерського обліку і синтетичних рахунків. У їх перелік входить також облік грошових коштів. Призначенням комплексу задач є облік наявності і руху грошових коштів на поточному

рахунку, у касі, облік розрахунків з підзвітними особами, дебіторами та кредиторами. Вихідною інформацією є залишки грошових коштів у касі, на поточному рахунку, оборот по кредиту рахунку протягом періоду. Вхідною інформацією для контролю грошових коштів є залишок коштів у касі, на поточному рахунку, в підвіті на початок періоду, надходження, витрати, повернення коштів, що об'єднується та використовується за єдиною класифікацією і технологією.

Автоматизована обробка даних повинна забезпечити вирішення наступних завдань:

- проведення безготівкових і готівкових розрахункових операцій;
- документування операцій з руху грошових коштів та відображення їх на рахунках обліку;
- автоматизоване оброблення інформації про грошові кошти в реєстрах бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- контроль за дотриманням касової дисципліни;
- інвентаризація грошових коштів та відображення результатів інвентаризації на розрахунках обліку.

Основна мета застосування комп'ютерної системи для обліку грошових коштів як складової комп'ютерних інформаційних систем підприємства – забезпечити керівництво підприємства фінансовою інформацією для прийняття обґрунтованих рішень при виборі альтернативних варіантів використання грошових ресурсів.

Операції надходження і списання коштів реєструються під час проведення відповідних первинних документів «Прибутковий касовий ордер», «Видатковий касовий ордер».

При цьому, проведений первинний документ автоматично відбиває всі необхідні дані в реєстрах бухгалтерського обліку журнал касових документів за будь-який період формується автоматично

Дані про залишки коштів на рахунках у розрізі окремих грошових документів у хронологічному порядку подає звітна картка рахунка. На закладці

«Настройка» можна задати відбір даних щодо конкретного рахунка підприємства. Зведені дані про рух коштів за банківськими рахунками подає звіт «Аналіз субконто по виду субконто банківські рахунки». Але важливіші дані про джерела і напрями руху коштів можна отримати у разі належної організації другого субконто, аналогічно аналізуючи субконто «Статті руху грошових коштів».

Отже, ефективність роботи бухгалтера на підприємстві значно збільшується за допомогою засобів інформатизації та автоматизації документообігу, які дозволяють швидко накопичувати відповідні бази даних про результати господарської діяльності та використовувати їх для формування редагування і друку вихідних документів та звітів. Застосування комп'ютерних інформаційних технологій для обліку грошових коштів, забезпечує його оперативність та сприяє зростанню платоспроможності підприємства.

Крім спеціалізованого програмного забезпечення, для зручності здійснення платежів існує система «Клієнт-Банк», яка дає можливість підприємствам дистанційно працювати з банками, здійснюючи ряд операцій зі своїми рахунками.

Кожен програмний комплекс «Клієнт-Банк» проходить в НБУ перевірку на відповідність вимогам безпеки передачі інформації та іншим технічним вимогам, при успішному результаті якої розробник отримує сертифікат відповідності. Це потрібно для того, щоб запобігти несанкціонованому доступу до рахунку клієнта третіх осіб або доступ клієнта до інших банківських рахунків, крім тих, які вказані в договорі на обслуговування.

Основною функцією «Клієнт-Банку» є надання можливості підприємству проводити платежі зі свого поточного рахунку в банку, не відвідуючи банк, з офісу підприємства.

Крім того, система «Клієнт-Банк» дозволяє:

- оперативно здійснювати моніторинг коштів на поточному рахунку. Тобто уповноважений працівник підприємства (як правило, це особи, наділені

правом першого та другого підпису на платіжних документах) може, не відвідуючи банк, контролювати рух коштів на поточному рахунку, з'ясувати особу платника та призначення платежу. Завдяки цьому можна, наприклад, оперативно відвантажувати продукцію споживачам за фактом її оплати;

- отримувати виписки з поточного рахунку;
- отримувати від банку щоденні офіційні курси іноземних валют, використовуваних при бухгалтерському обліку операцій;
- вести довідник своїх контрагентів за платежами та довідник призначення платежу. Ці довідники дозволяють значно швидше формувати платіжні документи, оскільки відпадає необхідність заново вносити інформацію в кожен документ - готовий шаблон переноситься до платіжного документ з довідників;
- отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами і депозитами, іншу інформацію, яку банк вважає за необхідне оперативно передавати клієнтам.

Головна перевага «Клієнт-Банку» - оперативність. Підключитися до банку за системою «Клієнт-Банк» можна цілодобово, оперативно отримати інформацію про рух на рахунку за день, не чекаючи, коли на наступний день бухгалтер привезе виписки з банку. Можна відправити платежі в банк відразу ж, як тільки в цьому виникне необхідність, а не відправляти бухгалтера в банк на півдня.

Серед інших переваг «Клієнт-Банку» - незалежність, тобто клієнт може готувати і відправляти платежі тоді, коли це зручно, а проведені вони будуть тоді, коли це потрібно. Можна відправити платіж в банк заздалегідь (наприклад, з післязавтрашньою датою) і поїхати у відрядження. Цей платіж буде виконаний тією датою, яка вказана в платежі.

Важливою перевагою є і контроль - для великих підприємств, що мають філії або підрозділи, що є окремими юридичними особами, за допомогою «Клієнт-Банку» з'являється можливість контролювати рух по рахунках підлеглих

підприємств (корпоративний Клієнт-банк). Автоматизація підготовки платіжних доручень, меморіальних ордерів, заявок на переказ валюти та інших документів, максимальне наближення електронного виду документів до паперових аналогів значно спрощує користування системою. Як і паперові, електронні платіжні документи, що відправляються в банк, підписують посадові особи підприємства, але замість звичайного використовується електронний підпис.

Отже, для удосконалення здійснення грошових розрахунків ТОВ «Професійна будівельна комплектація» рекомендується застосувати систему «Клієнт-банк».

Висновки до розділу 3.

Для організації обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» затверджено три основні внутрішні документи: наказ «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві», наказ «Про організацію податкових розрахунків на підприємстві» та наказ «Про облікову політику підприємства». Для ведення бухгалтерського обліку підприємство має самостійний структурний підрозділ-бухгалтерію, всі працівники якого працюють відповідно до посадових інструкцій в яких зазначено їх права та обов'язки. Керує бухгалтерією головний бухгалтер.

Факти господарської діяльності відстежуються на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» шляхом їх фіксації у первинних документах, що є підставою для бухгалтерських проводок та відображенні інформації в реєстрах бухгалтерського обліку, які використовуються для складання звітності. Підприємство складає річну звітність у вигляді чотирьох форм та приміток до них. Крім того, підприємство є платником податків на загальних підставах та складає відповідну податкову звітність. Для покращення організації документообігу на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» було розроблено та рекомендовано до застосування графік документообігу.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» для здійснення готівкових операцій розраховувало та затвердило ліміт залишку готівки в касі на 2021 рік у розмірі 6400 грн. Під час дослідження було сформовано перелік документів, які служать на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» підставою для оформлення прибуткових касових ордерів, та які використовуються для оформлення видаткових касових ордерів. Надходження і видачу грошей на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» обліковують у Касовій книзі (тип. ф. № КО-4), записи до якої робить касир відразу після одержання або видачі грошей за кожним ордером. Для відображення в бухгалтерському обліку операцій з готівковими коштами на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» використовуються рахунок 30 «Готівка», субрахунок 301 «Готівка в національній валюті». Розрахунків в іноземній валюті підприємство не проводить. Рахунок активний, за дебетом відображається надходження готівки в касу, за кредитом-витрачання готівки.

Для здійснення безготівкових операцій ТОВ «Професійна будівельна комплектація» має поточний рахунок, який відкрито у АТ «ОТП Банк» м. Запоріжжя. У досліджуваному періоді ТОВ «Професійна будівельна комплектація» здійснювало безготівкові розрахунки за допомогою платіжних доручень.

Облік операцій за поточним рахунком ведеться із застосуванням субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» рахунку 31 «Рахунки в банках». Рахунок є активним - за дебетом вказується надходження грошових коштів на поточний рахунок, за кредитом їх списання.

Було згруповано бухгалтерські проведення з обліку касових операцій та операцій на розрахунковому рахунку підприємства за жовтень 2022 р.

Для удосконалення здійснення грошових розрахунків було рекомендовано ТОВ «Професійна будівельна комплектація» застосувати систему «Клієнт-банк».

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ТОВ «ПРОФЕСІЙНА БУДІВЕЛЬНА КОМПЛЕКТАЦІЯ»

4.1. Вплив системи аудиту в Україні на систему внутрішнього контролю на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

В сучасних умовах господарювання незалежний аудиторський контроль є важливою складовою перевірки достовірності бухгалтерської звітності. Розвиток аудиту в Україні розпочався після прийняття Закону України «Про аудиторську діяльність», який було прийнято у 1993 році. З 2003 року в якості національних було прийнято Міжнародні стандарти аудиту.

Реформування економіки України вимагало адекватної зміни управління нею. Це призвело до необхідної якісної зміни системи аудиту.

Крім того, однією з умов ефективної інтеграції України до Європейського союзу була вимога зміни організаційно-методологічних основ вітчизняної аудиторської діяльності відповідно до встановлених норм та вимог за Міжнародними стандартами аудиту та Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку й фінансової звітності. З цією метою Верховна Рада України прийняла 21.12.2017 р. Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [17], який вніс багато змін до вітчизняної системи аудиту. Цей закон регламентував введення органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, що складається з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості.

Станом на 31.12.2020 в Україні було зареєстровано 2713 аудиторів. Динаміка щодо зареєстрованих аудиторів за 2016-2020 рр. наведено на рис. 4.1.

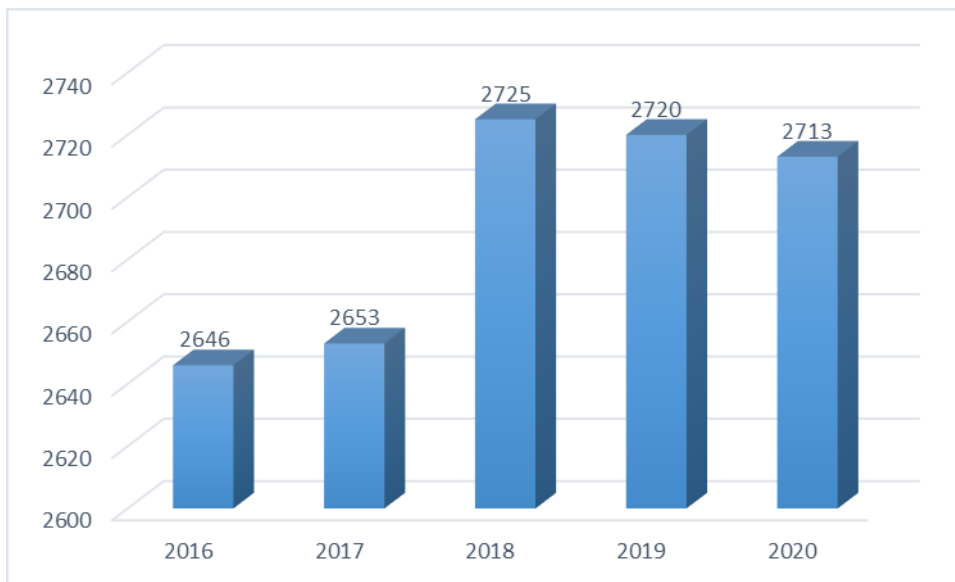

Рис. 4.1. Кількість зареєстрованих в Україні аудиторів за 2016-2020 рр.

Відповідно чинного законодавства, аудитор може провадити аудиторську діяльність у складі аудиторської фірми та/або як фізична особа-підприємець чи проводити незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником аудиторської фірми. За даними аудиторської палати України у 2020 році 70% сертифікованих аудиторів працювали у складі аудиторських фірм за основним місцем діяльності (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Групування аудиторів за способом здійснення діяльності у 2020 р.

Категорії аудиторів	Кількість, осіб	Структура, %
Аудитори, які проводять аудиторську діяльність у складі аудиторської фірми, працюючи за основним місцем роботи	1886	70
Аудитори, які проводять аудиторську діяльність у складі аудиторської фірми, працюючи за сумісництвом	267	10
Аудитори, які не проводять аудиторську діяльність	560	21
Разом	2713	100

Візуалізація інформації, щодо групування аудиторів за способом здійснення діяльності у 2020 р. надана на рис. 4.2.

Рис. 4.2. Розподілу аудиторів за способом здійснення діяльності у 2020 році

Серед регіонів України за кількістю наданих послуг з виконання обов’язкових завдань з надання впевненості за 2020 р. ТОП-10 надано у табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Кількість завдань з надання впевненості по регіонах України у 2020 р.

Регіон	Кількість завдань, од.
м. Київ та Київська область	4474
Запорізька область	493
Харківська область	478
Дніпропетровська область	347
Львівська область	239
Одеська область	211
Івано-Франківська область	160
Тернопільська область	141
Хмельницька область	132
Полтавська область	81

Аналіз міжнародної практики показав, що силами тільки незалежних зовнішніх аудиторів не вдається досягти прозорості фінансової звітності економічних суб’єктів для створення гарного інвестиційного клімату. В США, наприклад, на підприємствах формують постійно діючі служби внутрішнього контролю.

Ще декілька років тому можна було стверджувати, що на противагу зовнішньому аудиту, який має законодавче регулювання на державному рівні і розвивається, внутрішньому аудиту підприємств майже не приділяється увага на рівні державного регулювання. Але, із набуттям чинності з 01.10.2018 р. новим Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [17], яким приведено у відповідність із законодавством Євросоюзу норми національного законодавства України у сфері аудиторської діяльності, до повноважень наглядових рад було додано нові функції. Крім того, з'явилася вимога щодо обов'язковості створення наглядових органів для підприємств, що становлять суспільний інтерес.

Так, згідно ст. 34 зазначеного Закону великі підприємства зобов'язані створити аудиторський комітет або покласти відповідні функції на ревізійну комісію або наглядову раду, що створюється відповідно до законодавства. Інші підприємства, які належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес, можуть покласти функції аудиторського комітету на окремий підрозділ органу управління або на наглядовий орган.

Внутрішній аудит має функціонувати як незалежна діяльність на підприємстві. Метою внутрішнього аудиту є сприяння ефективному виконанню завдань і цілей, задля яких функціонує підприємство. Основне завдання внутрішнього аудиту – забезпечити ефективність функціонування всіх підрозділів підприємства на всіх рівнях управління, а також захистити законні майнові інтереси підприємства та його власників.

Найчастіше чинниками, які сприяють створенню служби внутрішнього контролю (СВА) є наступні:

- віддаленість структурних одиниць від основного офісу;
- створення дочірніх підприємств, асоціацій;
- розширення видів діяльності;
- потреба керівництва в отриманні об'єктивної інформації щодо господарської діяльності підприємства.

Внутрішній аудит виконує роль діагностичного засобу в управлінні підприємством, адже внутрішні аудитори проводять експертну оцінку тих процесів, що мають місце на підприємстві, оцінюючи облікову політику, правильність реєстрації господарських процесів, правильність перенесення даних до регістрів бухгалтерського обліку, а потім і до звітних форм, діяльність внутрішньогосподарського контролю, який здійснюється структурними підрозділами підприємства. Внутрішній аудит, як правило, здійснюється у великих акціонерних товариствах, корпораціях.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» не відноситься до підприємств, які становлять суспільний інтерес та не має посади внутрішнього аудитора. Разом з тим, внутрішній контроль на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» є важливою функцією управління підприємством. У широкому розумінні контроль – це перевірка відповідності фактичних характеристик (процесів, діяльності, об'єктів) установленим вимогам (обмеженням). На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» контролю підлягають усі матеріальні та грошові потоки, виробничі процеси, діяльність персоналу, витрати ресурсів і фінансові результати. У процесі контролю збирається й аналізується необхідна інформація, виявляються відхилення фактичних показників від установлених (планових, стандартних) та з'ясовуються їх причини.

Серед завдань внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» слід зазначити:

- надання інформації щодо ефективності системи управління, яка функціонує на всіх ланках підприємства;
- надання допомоги у прийнятті найдоцільніших рішень із загальних і спеціальних питань розвитку підприємства;
- надання можливості судити про правильність прийнятих рішень, своєчасність і результативність їх виконання;
- надання змоги своєчасно виявляти й усувати ті умови і чинники, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети;

- надання змоги скоригувати діяльність суб'єкта господарювання або окремих його виробничих підрозділів;
- надання можливості установити, які саме служби і підрозділи підприємства, а також напрями його діяльності сприяють досягненню поставленої мети та підвищенню результативності діяльності підприємства.

Керівництво ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розуміє, що на підприємстві має бути організована така система контролю, яка позитивно відобразатиметься на ефективності управлінського процесу. Внутрішній контроль має охоплювати різні сфери та стадії діяльності підприємства, тобто і планування, і організацію й регулювання управлінських рішень, облік різних операцій їх моніторинг та аналіз тощо. Дослідження внутрішнього контролю на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» дозволило згрупувати сфери його реалізації (рис. 4.3).

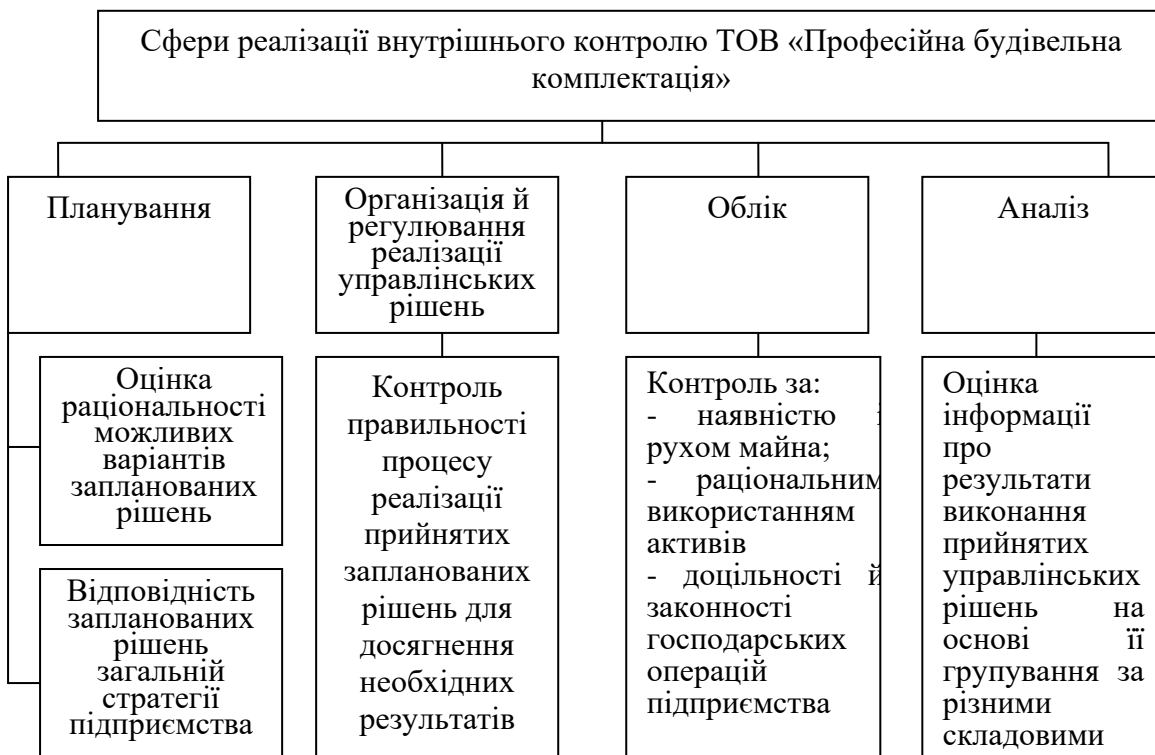

Рис. 4.3. Впровадження контрольних процедур на різних стадіях управління ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

З рис. 4.3. видно, що серед контролю з боку облікових працівників відсутній контроль за станом виданих та отриманих зобов'язань. Це пояснює

високий рівень кредиторської та дебіторської заборгованостей на підприємстві, що було виявлено під час проведеного аналізування, що представлено в другому розділі дипломної роботи. Отже, до завдань внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» слід віднести моніторинг за станом виданих та отриманих підприємством зобов'язань.

Для більш достатнього уявлення щодо внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розглянемо його функції: контроль повноважень, контроль документального оформлення, контроль збереження.

Контроль повноважень – це контроль, що забезпечує виконання лише тих операцій, які дійсно сприяють розвитку організації. Такий контроль повинен запобігати зловживанням і попереджувати проведення операцій, в яких відсутня доцільність. Водночас відслідковуються зміни та виправлення облікових записів на предмет обов'язкової наявності необхідних дозволів.

Контроль документального оформлення – контроль, що забезпечує відображення всіх дозволених операцій в облікових регістрах. Цей вид контролю створює умови, за яких операції на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» правильно оформляють обліковими записами і не виправляються без відповідного дозволу.

Контроль збереження – контроль, що сприяє тому, щоб прийняте до обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» майно не могло бути неправильно використане (наприклад, незаконно привласнене, украдене, залишене без догляду тощо).

У структурі внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» можна виділити шість складових елементів: контрольне середовище; оцінка ризиків; процедури внутрішнього контролю; інформаційне забезпечення; комунікація й оцінка внутрішнього контролю.

Контрольне середовище – сукупність принципів і стандартів діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація», які визначають загальне

розуміння внутрішнього контролю й вимоги до внутрішнього контролю на рівні економічного суб'єкта загалом.

Оцінка ризиків – процес виявлення й аналізу поєднання ймовірності та наслідків недосягнення ТОВ «Професійна будівельна комплектація» цілей діяльності.

Процедури внутрішнього контролю – дії, спрямовані на мінімізацію ризиків, що впливають на досягнення цілей ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Інформація, що забезпечує функціонування внутрішнього контролю й можливість досягнення ним поставлених цілей.

Комунікація – поширення інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і здійснення внутрішнього контролю на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

Оцінка внутрішнього контролю – моніторинг елементів внутрішнього контролю, з метою визначення їх ефективності й результативності, а також необхідності внесення коригувань.

В сучасних умовах господарювання всі підприємства мають внутрішні й зовнішні загрози економічному стану. Джерела виникнення ризиків можуть бути різні. На рис. 4.4 представлено види ризиків, що можуть виникати чи стосуватись діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» та впливати на систему та організацію внутрішнього контролю. Джерелами отримання інформації для ідентифікації ризиків були: інтерв'ювання, анкетування; експертні оцінки; нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти ТОВ «Професійна будівельна комплектація»; аналіз здійснення заходів щодо усунення виявлених порушень за попередні періоди; результати контрольних заходів; публікації в ЗМІ та соціальних мережах; інформація з відкритих реєстрів; звернення; інші джерела.

Рис. 4.4. Джерела виникнення ризиків для ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Отже, внутрішній контроль вимагає системно налагодженої координації, оскільки це складна діяльність. Багатогранність об'єктів і предметів контролю, вимагають необхідності пошуку універсальної структури та організації контрольної діяльності.

4.2. Організація аудиту грошових коштів на підприємстві

Як вже було зазначено, грошові кошти не просто є головною складовою всіх фінансових операцій підприємства – вони беруть участь в забезпеченні всіх видів господарської діяльності. Грошові кошти є інструментом, за допомогою якого здійснюється облік вартості господарських засобів, обмін, платежі, накопичення капіталу та зростання ринкової вартості самого підприємства. Дефіцит грошових коштів призводить до низької ліквідності й платоспроможності підприємства та нівелює можливість його ефективного функціонування в довготерміновій перспективі. Тому, своєчасний аудит операцій з грошовими коштами є надто важливим для кожного підприємства.

Організація і методика проведення аудиту грошових коштів передбачає:

- складання та підписання договору на надання аудиторських послуг;
- діагностування системи внутрішнього контролю;
- розроблення плану та програми аудиту грошових коштів на підставі даних оцінювання системи внутрішнього контролю;
- здійснення обраних процедур з метою збору аудиторських доказів;
- оформлення робочої документації аудитора;
- формування висновків на підставі зібраних доказів;
- ознайомлення керівництва підприємства з аудиторським звітом.

Визначення межі суттєвості при обов'язковому аудиті допомагає визначити обсяг перевірки. Якщо операційний аудит замовлений власником в інших цілях, то межу суттєвості необхідно погодити з ним. Незначні порушення, що допускаються неодноразово, певним чином характеризують виконавців, але не завжди здатні вагомо вплинути на достовірність звітності та фінансовий стан підприємства

Мета аудиту грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» полягає у:

1. отриманні аудитором достатньої впевненості у тому, що грошові кошти використовуються відповідно до норм законодавства, приписів нормативних актів та здійснення розрахунків проводиться відповідно до затвердженого фінансового плану підприємницької діяльності;

2. отриманні достатніх доказів у процесі формування незалежної думки для надання обґрунтованого звіту за результатами здійсненого контролю щодо законності, достовірності і доцільності операцій з грошовими коштами, а також відповідності їх бухгалтерського обліку нормам чинного законодавства.

Основними завданнями перевірки аудитором грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» є:

1) встановлення відповідності нормам чинного законодавства здійснення касових операцій та безготівкових розрахунків;

2) перевірка дотримання необхідних умов отримання, збереження та використання грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;

3) дослідження первинних документів, якими оформлені господарські операції з грошовими коштами з погляду відповідності їх оформлення, достовірності й законності операцій відображених в них;

4) перевірка дотримання графіку документообороту в частині господарських операцій з грошовими коштами;

5) перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів, чеків на отримання грошових коштів, платіжних доручень на перерахування грошових коштів;

6) встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів;

7) перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки у касі підприємства;

8) встановлення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів стосовно грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;

9) перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, оперативної звітності, фінансової звітності щодо обліку грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках.

Об'єктами перевірки грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» є:

- грошові кошти у касі підприємства у національній валюті;
- грошові кошти на рахунках у банках у національній валюті;
- грошові кошти у дорозі у національній валюті.

Джерелами отримання інформації для здійснення аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» є:

1) нормативна інформація (законодавство з обліку операцій з грошовими коштами у касі підприємства та на рахунках в обслуговуючих банках; нормативні акти, що регулюють здійснення та облік операцій з грошовими

коштами у касі підприємства, на рахунках у банках; наказ про облікову політику підприємства).

2) інформація щодо планування (фінансовий план підприємства на перевіряємий період діяльності; розрахунок залишку ліміту готівки в касі).

3) фактична (облікова) інформація:

- первинні документи бухгалтерського обліку на отримання, використання та залишок коштів у касі підприємства, підзвітних осіб і на рахунках у банках;

- первинні документи що підтверджують: придбання, рух та залишок грошових документів;

- документи аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів, грошових документів;

- матеріали інвентаризацій грошових коштів у касі підприємства, на рахунках у банках, грошових документів;

- пояснення і звіти матеріально відповідальних осіб;

- накази, розпорядження адміністрації підприємства;

- фінансова звітність;

- акти ревізій (перевірок), аудиторські звіти попередніх перевірок.

Більш наочно класифікацію джерел аудиту грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» представлено на рис. 4.5.

Отже, для проведення аудиту операцій з грошовим коштом підприємства використовуються такі джерела інформації: прибуткові й видаткові касові ордери і виправдовувальні документи, додані до них, касова книга і звіти касира, банківські виписки по поточних та інших банківських рахунках, чекові книжки, корінці використаних чеків і анульовані чеки, журнали реєстрації, платіжні відомості, платіжні доручення.

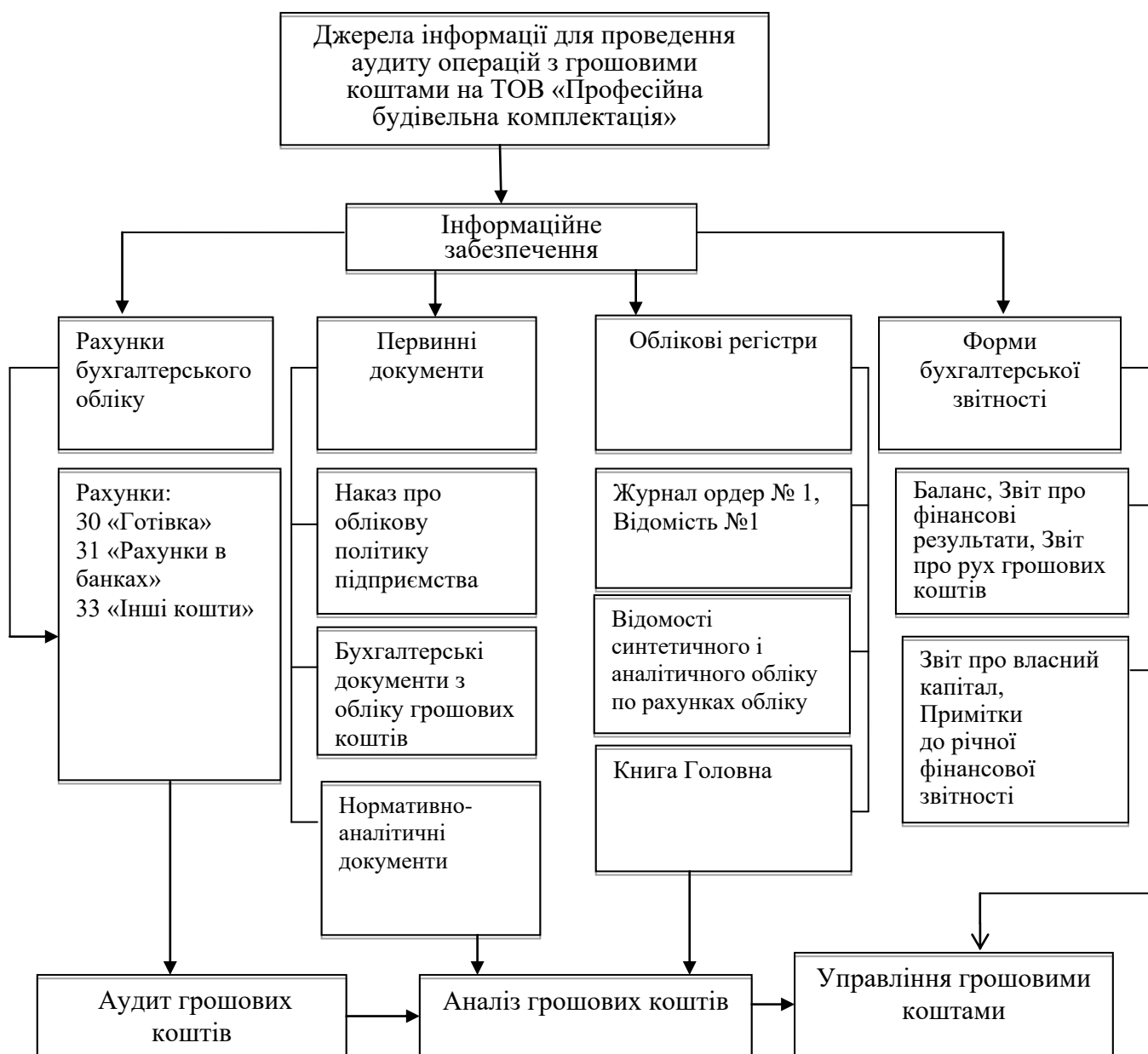

Рис. 4.5. Класифікація джерел інформації для проведення аудиту операцій з грошовими коштами на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Починаючи дослідження операцій з грошовими коштами, аудитор доцільно отримати якомога повнішу інформацію про внутрішній контроль на даній ділянці обліку. За результатами такої оцінки аудитор буде мати критерії для вибору методики аудиторського контролю. Для цього аудитор заповнює відповідний тест, що додається до програми аудиту (табл. 4.3).

Тест внутрішнього контролю грошових коштів на ТОВ «Професійна
будівельна комплектація»

№п/п	Зміст питання	Результат оцінювання		
		Так	Ні	Інформація відсутня
1	2	3	4	5
1.	Наявність договорів про розрахунково-касове обслуговування з банківськими установами	+		
2.	Наявність мультивалютного рахунку		+	
3.	Наявність на підприємстві наказу керівника про періодичність проведення інвентаризації готівки в касі	+		
4.	Наявність порушень ведення касових операцій, встановлених внутрішніми або зовнішніми аудиторами			+
5.	Забезпечення умов зберігання готівки та інших цінностей в касі підприємства	+		
6.	Дотримання встановленого порядку зберігання первинних документів з обліку грошових коштів (виписок банку, платіжних доручень, чекових книжок тощо)	+		
7.	Дотримання порядку документального оформлення надходження грошей до каси та їх видачі	+		
8.	Дотримання ліміту залишку готівки в касі	+		
9.	Дотримання своєчасності та повноти оприбуткування готівки в касу підприємства	+		

Одержавши в процесі попереднього тестування дані про підприємство, аудитор приступає до розроблення плану аудиту грошових коштів. Якісне планування аудиторської роботи сприяє забезпеченню належної уваги до важливих ділянок аудиторської перевірки, визначенню можливих проблем і виконанню роботи в стислий термін.

План аудиту є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на основних етапах аудиту і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації. Для ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розроблено план аудиту грошових коштів (табл. 4.4).

В процесі здійснення аудиту можливі зміни чи уточнення до плану аудиту, мотивація яких має бути задокументована. Планування здійснюється

постійно протягом усього терміну виконання завдання з аудиторської перевірки внаслідок зміни обставин або несподіваних результатів аудиторської перевірки.

За кожним розділом плану аудиту в робочій документації аудитора робляться відповідні записи і висновки, які використовують в подальшому при підготовці аудиторського звіту.

Таблиця 4.4

План аудиту грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Період проведення аудиту 10.10.2022-21.10.2022

№ п/п	Види робіт	Запланований період проведення	Метод перевірки
1	2	3	4
1.	Загальне знайомство з підприємством	10.10.2022	Суцільний
2.	Збір попередньої інформації щодо стану обліку та контролю за операціями з грошовими коштами на підприємстві	11.10.2022 - 12.10.2022	Вибірковий
3.	Перевірка касових операцій	13.10.2022-15.10.2022	Суцільний
4.	Аудит операцій з безготівковими коштами	17.10.2022 - 19.10.2022	Вибірковий
5.	Узагальнення результатів перевірки, складання аудиторського звіту та ознайомлення з ним директора підприємства	20.10.2022	-

Аудитор повинен обговорити загальну стратегію перевірки з керівництвом клієнта. Деякі деталі планування (чи треба використовувати роботу внутрішніх аудиторів та ін.) необхідно обговорювати і узгоджувати заздалегідь.

На підготовчому етапі аудитор знайомиться з бізнесом підприємства-клієнта, вивчає основні напрями та специфіку його фінансово-господарської діяльності (зокрема, отримує інформацію про види продукції, що виготовляється, чи послуг, які надаються клієнтам; вивчає головних постачальників та покупців, ринки збуту, становище підприємства на ринку і його конкурентоспроможність; отримує дані про організаційну структуру підприємства, місце розташування, географічне положення; вивчає фінансову, торговельну та соціальну політику підприємства). Крім того, аудитор повинен

вивчити результати попередніх аудиторських перевірок та наслідки контролю іншими установами й організаціями; провести загальну оцінку організації і функціонування систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю; експрес-аналіз фінансового стану підприємства з метою визначення основних фінансово-економічних показників та зон ризику, що дозволить спрямувати аудиторську перевірку на ті сфери і системи, які мають особливе значення і потребують більше уваги.

План допомагає проводити роботу в межах часу, необхідного клієнту і аудитору, й є підставою для встановлення гонорару. Він має бути достатньо детально розроблений, щоб виконавці могли завершити завдання у відносно короткий термін і, таким чином, ефективно розпоряджатися своїм часом.

На підставі плану аудиту розробляється програма, яка деталізує методичні прийоми і робочі документи аудитора за наміченими в плані напрямками.

В програмі конкретизуються процедури, що необхідно виконати для отримання аудиторських доказів щодо тверджень, які містять показники та інформація у фінансовій звітності.

Виконання визначеного комплексу процедур залежить від вибраного аудиторського підходу.

По-перше, процедури отримання аудиторських доказів можна побудувати стосовно інформації, яка систематизується на рахунках бухгалтерського обліку й потім служить підставою для формування відповідного показника фінансової звітності.

По-друге, процедури отримання аудиторських доказів можна побудувати для перевірки інформації про господарські операції в розрізі господарських циклів, що відбуваються на підприємстві, і пов'язаних з ними рахунків бухгалтерського обліку.

Програму аудиту грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» представлено в табл. 4.5.

Програма аудиту грошових коштів

Підприємство ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Період аудиту 10.10.2022 - 20.10.2022

Аудитор: Радіонова А. Р.

№	Перелік аудиторських процедур	Період проведення	Методи і прийоми перевірки	Аудиторські докази	Назва основних робочих документів аудитора
1	2	3	4	5	6
1	Загальне знайомство з підприємством	10.10.2022	Огляд, опитування, документальна перевірка	Установчі документи, накази, розпорядження, посадові інструкції	«Загальні відомості про підприємство»
2	Оцінка стану обліку грошових коштів та надійності внутрішнього контролю операцій із грошовими коштами	11.10.2022	Огляд, тестування	Первинні документи, облікові реєстри, анкети, внутрішні документи аудитора, акти попередніх перевірок	«Тест внутрішнього контролю грошових коштів»
3	Перевірка обліку касових операцій у національній валюті	12.10.2022-14.10.2022	Документальна перевірка	Прибуткові і видаткові касові ордери, касова книга, звіти касира, аналіз рах.301, облікові реєстри,	«Перевірка касових операцій»
4	Присутність при інвентаризації каси	15.10.2022	Спостереження	Інвентаризаційна відомість, наказ про проведення інвентаризації	«Оцінка результатів інвентаризації каси»
5	Перевірка операцій на рахунках у банку у національній валюті	17.10.2022-18.10.2022	Документальна перевірка	Виписки банку, первинні розрахунково-платіжні документи, облікові реєстри	«Перевірка банківських операцій»

Продовження табл. 4.5

1	2	3	4	5	6
7	Перевірка фінансової звітності	19.10.2022	Документальна перевірка, аналітичний огляд, підрахунок	Відповідні статті Балансу, звіту про фінансові результати, дані синтетичного та аналітичного обліку	«Перевірка фінансової звітності»
8	Узагальнення отриманих результатів	20.10.2022	Аналіз, узагальнення, порівняння	Зібрані аудиторські докази, складені робочі документи	«Аналіз отриманих результатів»
9	Складання підсумкових документів щодо перевірки грошових коштів	12.09.2022	Документальне оформлення результатів	Аудиторський звіт	«Звіт аудитора про результати перевірки грошових коштів»

З кожного розділу програми формуються документально підтвержені висновки, які є основою для формування та висловлення думки аудитора в аудиторському звіті. Після проведення процедур тестування, аудитор розпочинає перевірку грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» відповідно до розробленого плану та за термінами і методичними прийомами, передбаченими програмою перевірки.

4.3. Методика проведення аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Згідно з програмою, проведення аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» слід розглядати окремими питаннями перевірки готівки та грошових коштів на розрахунковому рахунку.

Аудит касових операцій передбачає перевірку операцій ТОВ «Професійна будівельна комплектація», пов'язаних із обігом готівки в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності з метою встановлення правильності їх проведення відповідно до чинного законодавства України.

При перевірці касових операцій ТОВ «Професійна будівельна комплектація» потрібно з'ясувати:

- наявність всіх касових звітів та прибуткових та видаткових документів, відображених у касових звітах;
- дотримання касової дисципліни;
- наявність встановленого ліміту залишку каси;
- повноту та своєчасність оприбуткування готівки;
- забезпечення щоденного дотримання встановлених банком лімітів залишків готівки у касі, строків та порядку здачі грошової виручки, своєчасність повернення в банк не виплачених у встановлений термін сум виплат працівникам;
- правильність витрачання готівки з виручки та готівки, отриманої в банку;
- дотримання граничної суми платежів у розрахунках з юридичними та фізичними особами;
- правильність ведення касової книги, своєчасність і повноту обліку в ній надходжень та видачі готівки; правильність оформлення касиром касових ордерів.

При перевірці також слід встановити коло посадових осіб, які мають право підпису касових документів.

Аудиторам слід звертати увагу на умови збереження грошових коштів: забезпечення обладнання каси пожежною та охоронною сигналізаціями, сейфами й вогнетривкими шафами, дотримання умов транспортування готівки з банку до підприємства.

При перевірці дотримання ліміту залишку грошових коштів в касі підприємства ТОВ «Професійна будівельна комплектація», було проведено суцільну перевірку каси за результатами якої відхилень від встановленого ліміту з фактичними залишками готівкових коштів за даними касових книг і в натурі не виявлено. Ліміт залишку готівки в касі підприємства на 2021 рік встановлено в сумі 6400 грн (Додаток Д).

Під час перевірки законності списання коштів у видаток по касі було проаналізовано рух готівки за результатами якої розбіжностей між сумами фактично здійснених оплат та сумами, які списано з каси не виявлено.

Перевірка записів в касовій книзі і у звітах касира ТОВ «Професійна будівельна комплектація» була проведена наступними прийомами та способами:

1. Перевірка дотримання порядку ведення записів в касовій книзі. Касова книга була прошнурована, пронумерована й опечатана. Кількість листків у ній завірялася підписами керівника та головного бухгалтера підприємства.

Записи в касовій книзі ТОВ «Професійна будівельна комплектація» проводилися касиром одразу після отримання або видачі грошей по кожному ордеру. Щоденно, в кінці робочого дня, касир підраховував підсумки операцій за день, виводив залишок грошей в касі на наступне число та передавав до бухгалтерії в якості звіту касира другий відривний лист з прибутковими та видатковими документами під розписку в касовій книзі. Виправлень в касових документах не знайдено.

2. Перевірка правильності оформлення прибуткових і видаткових касових документів, що проводилась в декілька етапів:

- перевірка прибуткових і видаткових документів, що були додані до звіту касира, за формою та сутністю відображених у них операцій. Таку перевірку було проведено суцільним порядком. Правильність кожної касової операції, якщо вона викликала сумнів, перевіряли за іншими документами, в яких вона відображалася. Адже одна і та ж операція обов'язково відображається не в одному, а в кількох документах. Наприклад, списання готівки на придбання запасів підтверджувалось оприбуткуванням цих запасів на склад.

Під час перевірки на підприємстві ТОВ «Професійна будівельна комплектація» не зустрічалися випадки подвійного чи багаторазового списання окремих сум по касі на підставі одного документа.

Створені форми робочих документів надають можливість отримати інформацію з достатнім рівнем аналітичності, систематизувати необхідні дані відповідно до потреб аудитора під час перевірки. Додатком до програми аудиту грошових коштів є робочі документи аудитора: накопичувальні аналітичні відомості, порівняльні таблиці. Складання розроблених робочих документів відповідно до описаної у програмі технології та за запропонованою формою сприяє підвищенню обґрунтованості висновків аудитора.

За допомогою розробленого робочого документа аудитора було проведено звірку даних синтетичного та аналітичного обліку та взаємну перевірку документів (табл. 4.6).

Таблиця 4.6

Робочий документ аудитора 1. Перевірка отримання готівки з банків із записами у касовій книзі з корінцями чеків у чекових книжках та виписками банків

Період перевірки	Журнал реєстрації ПКО		Касова книга		Чекова книжка		Виписка банку		Примітки
	Дата	Сума, грн	Дата	Сума, грн	Дата	Сума, грн	Дата	Сума, грн	
Жовтень 2022р	17.10.22	1000,0	17.10.22	1000,0	17.10.22	1000,0	17.10.22	1000,0	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	

Перевіряючи правильність оформлення документів, за якими здійснювались касові операції, також звернули увагу на те, що не проводились підчистки та не було виправлень в цих документах; на платіжних відомостях є підписи на виплату грошей, а в самих відомостях - підписи всіх осіб, які їх отримали. Достовірність підписів одержувачів грошей у касі було перевірено шляхом порівняння їх підписів з підписами на інших документах.

Видаткових ордерів, не підтверджених підписом одержувача коштів, не було. Незаповнених та непідписаних керівником і головним бухгалтером чеків виданих касиру для самостійного заповнення при отриманні коштів з банку також не виявлено. Чекові книжки зберігаються у головного бухгалтера в сейфі не порушуючи чинне законодавство.

Під час перевірки було проведено інвентаризацію каси комісією в складі аудитора, головного бухгалтера та касира. Під час інвентаризації було

встановлено, що фактична наявність грошових коштів відповідає сумі, що відображена в обліку.

Отже, проведенням аудиту касових операцій на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» згідно з наданими документами порушень виявлено не було.

Після цього, згідно до програми аудиту, було проведено перевірку грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація» на розрахунковому рахунку.

Першим етапом у вивченні банківських операцій ТОВ «Професійна будівельна комплектація» було з'ясування питання, які рахунки відкриті підприємством в обслуговуючих установах банку. Підприємству ТОВ «Професійна будівельна комплектація» для зберігання коштів відкритий поточний рахунок, на який надходить виручка від продажу будівельних товарів.

Аудит було здійснено в такій послідовності:

- перевірка наявності виписок з поточного рахунку. При перевірці було встановлено, що в бухгалтерії ТОВ «Професійна будівельна комплектація» є в наявності всі виписки банку. Щоб впевнитися в наявності всіх виписок, було перевірено не тільки нумерація сторінок, але й послідовність дат кожної виписки. Виписки банку перевірялись суцільним порядком за всі робочі дні, в які проводилися операції. Неробочі дні визначили за календарем, а дні, в які операції не проводились, за послідовністю залишку.

Вхідні й вихідні залишки звірили не лише за виписками, але й за датами здійснення попередніх операцій. По кожній сумі, зазначеній в банківській виписці, були додані відповідні документи.

Виписки банку ТОВ «Професійна будівельна комплектація» були без помарок, підчисток і необґрунтованих виправлень.

При вивченні операцій за рахунками банку було перевірено наявність та достовірність виписок банку за рахунком, наявність штампів і підписів працівників установ банку, відповідність зазначених у них даних даним

бухгалтерського обліку. При цьому виписки добиралися за хронологічною послідовністю для того, щоб перевірити, чи правильно перенесені залишки з попередньої до наступної.

Також було звірено номери корінців грошових чеків з банківським виписками та оприбуткування коштів за касовою книгою. Взагалі виписка банку по дебету й кредиту може бути виправлена в бухгалтерії або фіктивна. Операції, які викликають сумнів, за погодженням з клієнтом вивчають за допомогою зустрічної перевірки з банківською установою, якщо на такі дії є дозвіл клієнта.

Також було перевірено відповідність дат платіжних доручень ТОВ «Професійна будівельна комплектація» датам у банківських виписках; правильність заповнення платіжних доручень; таксування оборотів у виписках банку.

Було зроблено звірку оборотів і залишків, відображених у виписках банку, із записами в облікових реєстрах. Для цього було підраховано обороти за виписками в банку за кожний місяць і ці дані порівняні з записами в журналі № 1, відомості 1.2 та Головній книзі.

Спочатку було перевірено, чи повністю виправдані ці операції документами, доданими до виписок банку, потім - чи правильно складені за ними бухгалтерські проводки. Для цього було проведено суцільну перевірку банківських документів за досліджуваний період, переглядаючи їх в порядку записів у журнал та відомість з одночасною відміткою записів на виписках банку. Це дало можливість переконалися у правильності оформлення документів і відповідності доданих до них підстав, у наявності на копіях платіжних доручень штампів банку тощо. Далі було проведено систематизовану перевірку документів, згрупованих за однорідністю операцій.

Після порівняння виписок банку з доданими до них первинними документами ТОВ «Професійна будівельна комплектація», було проведено встановлення правильності підрахунків сум оборотів, початкового і кінцевого сальдо. При цьому, особливо ретельно перевірили сутність господарських

операцій, а саме: чи на законних підставах надійшла на відповідний рахунок або була списана та чи інша сума коштів. Для цього порівняли дані бухгалтерського обліку, товарно-транспортні документи, журнал реєстрації дорожніх листів. Порушень виявлено не було окрім того, що оригінали деяких банківських виписок за лютий 2022 р. були відсутні. Для виправлення ситуації було надано рекомендації взяти в банку дублікати банківських виписок.

Крім взаємної звірки та порівняння сум, що записані у відповідних документах, пересвідчилися у реальності тієї чи іншої операції.

У досліджуваному періоді розрахункових операцій, проведених за чеками, акредитивами або з використанням векселів на підприємстві не було.

Далі було зроблено контрольну звірку даних фінансової звітності підприємства з показниками реєстрів фінансового обліку, за результатами якої складено відповідний робочий документ аудитора (табл. 4.7).

Таблиця 4.7

Робочий документ аудитора 2. Перевірка тотожності аналітичного та синтетичного обліку залишку грошових коштів ТОВ «Професійна будівельна комплектація»

Показники фін. звітності				Показники реєстрів бухг. обліку		Відхилення, тис. грн.	Примітки
Назва, дата	сума, тис. грн.	Назва, дата	сума, тис. грн.	Назва, дата	сума, тис. грн.		
Ф 1, 2019р.	85,0	Ф 3, 2019р.	85,0	Ж-о №1 31.12 2019	85,0	-	
Ф 1, 2020р.	3,0	Ф 3, 2020р.	3,0	Ж-о №1 31.12 2020	3,0	-	
Ф 1, 2021р.	567,0	Ф 3, 2021р.	567,0	Ж-о №1 31.12 2021	567,0	-	
...	...	...	...	...	...	...	...

Після проведення аудиту, отримана інформація узагальнюється та складається перелік виявлених порушень. Він може складатися у вільній формі, хоча доцільно розробити єдину форму для всіх розділів перевірки. Запропонована для аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» відомість виявлених порушень законодавчих та нормативних актів представлена в табл. 4.8.

Відомість виявлених порушень при перевірці грошових коштів на ТОВ
«Професійна будівельна комплектація» у 2022 р.

Дата	Суть порушення, спосіб виявлення	Назва порушених норм	Можливі наслідки	Рекомендації
Лютий 2022 р.	Оригінали деяких банківських виписок відсутні	Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах,	Можливі маніпуляції з безготівковими коштами	Взяти в банку дублікати банківських виписок
...	...	...	...	...

Висновки, зроблені аудитором при виконанні кожного розділу плану і програми аудиту грошових коштів відображаються в його робочих документах. Вони є основою для підготовки аудиторського звіту.

Висновки до розділу 4.

Основним документом, який регулює аудиторську діяльність в Україні є Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Його було прийнято з метою є удосконалення правових засад аудиту фінансової звітності, аудиторської діяльності в Україні та регулювання відносин, що виникають під час її здійснення, а також гармонізації національного законодавства у цій сфері з вимогами європейського законодавства. За даними аудиторської палати України станом на 31.12.2020 в Україні було зареєстровано 2713 аудиторів. При цьому, 70% це аудитори, які проводять аудиторську діяльність у складі аудиторської фірми, працюючи за основним місцем роботи.

Внутрішній аудит має функціонувати як незалежна діяльність на підприємстві в якості діагностичного засобу управління підприємством з метою сприяння ефективному виконанню завдань і цілей, задля яких функціонує підприємство. На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» посади (структурного підрозділу) внутрішнього аудиту не передбачено. Внутрішній контроль здійснюється відповідальними посадовими особами. У структурі

внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» виділено шість складових елементів: контрольне середовище; оцінка ризиків; процедури внутрішнього контролю; інформаційне забезпечення; комунікація й оцінка внутрішнього контролю.

Під час дослідження було розроблено схему впровадження контрольних процедур на різних стадіях управління ТОВ «Професійна будівельна комплектація», що дало можливість виявити відсутність контролю за станом виданих та отриманих зобов'язань. Через це на підприємстві високий рівень кредиторської та дебіторської заборгованостей, що було виявлено під час проведеного аналізу, який проводився в другому розділі дипломної роботи. Отже, до завдань внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» рекомендується віднести моніторинг за станом виданих та отриманих підприємством зобов'язань. Крім того, було визначено та систематизовано види ризиків, що можуть стосуватись діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» та впливати на систему та організацію внутрішнього контролю.

Під час розгляду питань організації аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» було зазначено мету, завдання, об'єкти перевірки та джерела інформації. А також розроблено робочі документи аудитора початкової стадії аудиту: тест внутрішнього контролю грошових коштів, план та програму аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

На підставі цих документів було розроблено методику проведення аудиту грошових коштів для ТОВ «Професійна будівельна комплектація», що передбачає послідовну перевірку касових операцій та грошових коштів на рахунку в банку підприємства. Окрім опису аудиторських процедур, було розроблено робочі документи аудитора: для перевірки отримання готівки з банків із записами у касовій книзі з корінцями чеків у чекових книжках та виписками банків та для перевірки тотожності аналітичного та синтетичного обліку залишку грошових коштів. Крім того, запропоновано відомість

виявлених порушень, що виявлено при перевірці грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація». Використання запропонованих документів посилить рівень внутрішнього аудиту на підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Без грошових коштів неможливе функціонування жодного підприємства - вони є найліквіднішими активами, інструментом здійснення розрахунків, безпосередньо впливають на платоспроможність та фінансову стійкість. Для визначення дефініції «грошові кошти» використовується чималий діапазон термінів: «гроші», «грошові потоки», «готівка», «фінансові ресурси».

Розгляд питань нормативно-правової бази щодо обліку й аудиту грошових коштів показав, що здійснення розрахунків регламентується значною кількістю законів, інструкцій положень, наказів та інших правових документів. Нормативні документи дають визначення грошовим коштам через їх поділ за місцем знаходження :М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів»: «грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитання». Подібний підхід зазначено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств де грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Серед функцій грошових коштів виділяють такі, як: міра вартості, засіб обігу, засіб нагромадження, засіб платежу, світові гроші.

Об'єктом дослідження було товариство з обмеженою відповідальністю «Професійна будівельна комплектація», яке було створене та зареєстроване у 2002 році. Юридична адреса підприємства співпадає з його місцем знаходження: м. Запоріжжя, вул. Портова, 2.

Оскільки підприємство займається реалізацією будівельних матеріалів, було проаналізовано стан зазначеного виду економічної діяльності. Дослідження показало, що протягом останніх п'яти років спостерігається негативна тенденція щодо виготовлення основних видів будівельної продукції. Найкращу ситуацію можна спостерігати по виробництву цементу, вапна та гіпсових сумішей, кількість виготовлення яких майже кожного року зростає.

Поряд з цим, проведений аналіз показав, що обсяги реалізованої будівельної продукції в Україні протягом останніх п'яти років зростали. На

фоні зменшення обсягів виробництва будівельної продукції, можемо зробити висновки, що зростання зумовлено двома чинниками: збільшення рівня імпорتنих будівельних матеріалів у обсягах реалізації та зростання цін на будівельні матеріали через інфляцію.

Дослідження основних економічних показників діяльності ТОВ «Професійна будівельна комплектація» за 2019-2021 роки показало, що підприємство прибуткове, причому, чистий прибуток у досліджуваному періоді також зростав-від 978,0 тис. грн. у 2019 році до 12328,0 тис. грн. у 2021 році. Позитивним моментом можна зазначити своєчасне оновлення необоротних активів, на що вказує зниження коефіцієнту зносу основних засобів.

Але показники фінансового стану підприємства показують низький рівень платоспроможності та фінансової стабільності. Це відбувається через значний рівень кредиторської заборгованості, який не забезпечено власними обіговими засобами. Причому, протягом досліджуваного періоду показники платоспроможності мали тенденцію до зниження, на що керівництву слід звернути увагу.

Аналіз грошових коштів підприємства показав, що частка готівки незначна – від 33,3% до 1,1% у досліджуваному періоді. Частка грошових коштів в активах підприємства має занадто низький рівень-від 0,04% до 0,25%. Аналогічна ситуація й по відношенню грошових коштів до оборотних активів підприємства. Це негативно впливає на платоспроможність та ліквідність підприємства.

Для організації обліку на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» затверджено три основні внутрішні документи: наказ «Про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві», наказ «Про організацію податкових розрахунків на підприємстві» та наказ «Про облікову політику підприємства». Для ведення бухгалтерського обліку підприємство має самостійний структурний підрозділ-бухгалтерію, всі працівники якого працюють відповідно до посадових інструкцій в яких зазначено їх права та обов'язки. Керує бухгалтерією головний бухгалтер.

Факти господарської діяльності відстежуються на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» шляхом їх фіксації у первинних документах, що є підставою для бухгалтерських проводок та відображенні інформації в реєстрах бухгалтерського обліку, які використовуються для складання звітності. Підприємство складає річну звітність у вигляді чотирьох форм та приміток до них. Крім того, підприємство є платником податків на загальних підставах та складає відповідну податкову звітність.

ТОВ «Професійна будівельна комплектація» для здійснення готівкових операцій розрахувало та затвердило ліміт залишку готівки в касі на 2021 рік у розмірі 6400 грн. Під час дослідження було сформовано перелік документів, які служать на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» підставою для оформлення прибуткових касових ордерів, та які використовуються для оформлення видаткових касових ордерів. Надходження і видачу грошей на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» обліковують у Касовій книзі (тип. ф. № КО-4), записи до якої робить касир відразу після одержання або видачі грошей за кожним ордером. Для відображення в бухгалтерському обліку операцій з готівковими коштами на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» використовуються рахунок 30 «Готівка», субрахунок 301 «Готівка в національній валюті». Рахунок активний, за дебетом відображається надходження готівки в касу, за кредитом-витрачання готівки. Розрахунків в іноземній валюті підприємство не проводить.

Для здійснення безготівкових операцій ТОВ «Професійна будівельна комплектація» має поточний рахунок, який відкрито у АТ «ОТП Банк» м. Запоріжжя. У досліджуваному періоді ТОВ «Професійна будівельна комплектація» здійснювало безготівкові розрахунки за допомогою платіжних доручень. Облік операцій за поточним рахунком ведеться із застосуванням субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» рахунку 31 «Рахунки в банках». Рахунок є активним - за дебетом вказується надходження грошових коштів на поточний рахунок, за кредитом їх списання.

Основним документом, який регулює аудиторську діяльність в Україні є Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Його було прийнято з метою є удосконалення правових засад аудиту фінансової звітності, аудиторської діяльності в Україні та регулювання відносин, що виникають під час її здійснення, а також гармонізації національного законодавства у цій сфері з вимогами європейського законодавства.

Внутрішній аудит має функціонувати як незалежна діяльність на підприємстві в якості діагностичного засобу управління підприємством з метою сприяння ефективному виконанню завдань і цілей, задля яких функціонує підприємство. На ТОВ «Професійна будівельна комплектація» посади (структурного підрозділу) внутрішнього аудиту не передбачено. Внутрішній контроль здійснюється відповідальними посадовими особами. У структурі внутрішнього контролю ТОВ «Професійна будівельна комплектація» виділено шість складових елементів: контрольне середовище; оцінка ризиків; процедури внутрішнього контролю; інформаційне забезпечення; комунікація й оцінка внутрішнього контролю.

Під час розгляду питань організації аудиту грошових коштів на ТОВ «Професійна будівельна комплектація» було зазначено мету, завдання, об'єкти перевірки та джерела інформації.

На підставі цих документів було розроблено методику проведення аудиту грошових коштів для ТОВ «Професійна будівельна комплектація», що передбачає послідовну перевірку касових операцій та грошових коштів на рахунку в банку підприємства.

Отже, за результатами проведеного дослідження для ТОВ «Професійна будівельна комплектація» розроблено та запропоновано:

- класифікацію грошових коштів за ознаками, які буде доцільно використовувати для потреб користувачів бухгалтерської інформації;
- графік документообігу;
- системний підхід до аналізу грошових коштів з визначенням його основних елементів;

- застосування системи «Клієнт-банк»;
- схему впровадження контрольних процедур на різних стадіях управління;
- моніторинг за станом виданих та отриманих підприємством зобов'язань;
- систематизацію видів ризиків, що можуть стосуватись діяльності підприємства та впливати на систему внутрішнього контролю;
- робочі документи аудитора: тест внутрішнього контролю грошових коштів, план та програму аудиту грошових коштів; аналітичну таблицю для перевірки обліку готівки підприємства; аналітичну таблицю для перевірки тотожності аналітичного та синтетичного обліку залишку грошових коштів; відомість виявлених порушень, що виявлено при перевірці грошових коштів.

Використання запропонованих підходів та розроблених документів посилить рівень внутрішнього аудиту та сприятиме покращенню обліку, аналізу й аудиту на ТОВ «Професійна будівельна комплектація».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз бухгалтерського балансу підприємств / О. Ф. Томчук, Н. В. Вацілова// Економіка та держава. - № 10. – 2019. – с.98-102.
2. Бабіч В.В., Сапова С.В. Фінансовий облік: [навч. посіб.]. — К.: КНЕУ, 2020. — 282 с.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб.[для студ. вищ. навч. закл.] / О. Я. Базилінська — К.: Центр учбової літератури, 2019. — 328с.
4. Безверхий К.В. Удосконалення методики виявлення ознак викривлень і помилок у фінансовій звітності на основі аналітичних процедур /К. В. Безверхий // Облік і фінанси. – 2014. – № 4 (66). – С.8 – 16.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець// – 8-е вид. – Житомир: ПП «Рута», 2009. –912 с.
6. Бухгалтерський баланс та його аналіз /Н.А. Добрянська, Т.С. Поліщук// Ефективна економіка. - № 10. – 2015. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4367>
7. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання /Т.П. Погорєлова, О.Р. Сьоміна// Агросвіт. – ч. 1-2. – 2017. – с.44-48.
8. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навчально-практичний посібник / Н. І. Верхоглядова [и др.]. - К. : ЦУЛ, 2019. - 536 с.
9. Войтенко Т. Облікова політика підприємства / Т. Войтенко, Д. Кузнецова. – Х.: Фактор, 2016. – 128 с.
10. Височан О.С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація / О.С. Височан// - К., 2018. -23 с.
11. Гарасим. П. М Управлінський облік на підприємств (методика ведення): монографія / П. М. Гарасим, І. Є. Давидович, П. Я. Хомин. - Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 270 с.

12. Економічна енциклопедія /Текст/ : У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. - К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 952 с.
13. Єфіменко В.І. Облік у зарубіжних країнах: навч.-метод, посіб. для самост. вивч. дисц. /В.І. Єфіменко, Л.І. Лук'яненко// за ред. В.І. Єфіменка. – К.: КНЕУ, 2016. – 211 с.
14. Завадський Й.С. Менеджмент./ Завадський Й.С. // Т. 1. 2-ге вид. Київ : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 2018. – 542 с.
15. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999., зі змінами і доповненнями.
16. Закон України «Про Національний банк України» № 679 від 20.05.1999 р., зі змінами та доповненнями
17. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р., зі змінами та доповненнями
18. Закон України «Про платіжні послуги» № 1591-IX від 30.06.2021 р., зі змінами та доповненнями
19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.99р., зі змінами і доповненнями
20. Каминський П.Д. Аналіз бухгалтерського балансу: особливості та методика проведення /П.Д. Каминський// Економічний форум. – 3. – 2017.- с.278-285.
21. Кащенко О.І. Облік і аналіз грошових коштів та розрахунків в системі управління підприємством. Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка – 2012. – 22 с.
22. Король С. Я., Клочко А. О. Цифрові технології в обліку і аудиті./С. Я. Король, А. О. Клочко// Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2020. – Вип. 1 (112). – С. 170-176.
23. Лавровський С.Ю. Нормативно-законодавчі аспекти обліку та аудиту грошових коштів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://intkonf.org/lavrovskiy-s-yu-normativno-zakonodavchi-aspekti-obliku-ta-auditugroshovih-koshtiv/>

24. Лемішовська О.С. Теорії балансу в історичному розвитку / О.С. Лемішовська // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки / Запорізький національний університет. — Запоріжжя, 2019. — С. 102–109.
25. Матвеев О.О., Радіонова Н.Й. Вплив інформаційних технологій на форму ведення обліку/О.О. Матвеев, Н.Й. Радіонова// Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: матеріали виступів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Київ, 25 березня 2021 р.): КНУТД, 2021. – С. 243-245 <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18782>
26. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06>
27. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років Ради з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості – Режим доступу : https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201
28. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=929_013
29. МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=929_022
30. МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.7731.0>
31. МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007
32. Наказ «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» № 879 від 02.09.2014 р.

33. Наказ «Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок)» №13 від 21.01.2016р.
34. Несходовський І.С. Облік грошових коштів та контроль їх використання в підприємствах торгівлі. Автореф. дис... кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: КНТЕУ, – 2009. – 23 с
35. НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
36. Особливості та проблеми аудиту грошових коштів у касі та на рахунках суб'єкта господарювання у банку / О. Г. Рябчук, І. Р. Коротаєва // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2018. - Вип. 29(2). - С. 181-184.
37. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юркевич. Й.С. Заводська//К.: Кондор. – 2007. – 358 с.
38. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти як об'єкти бухгалтерського обліку./ С. М. Остафійчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2017. – Спецвип. 29. – Ч. 2.
39. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.99 № 291
40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» № 193 від 10.08.2000 р., зі змінами та доповненнями
41. Положення «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» № 637 від 15.12.2004 р., зі змінами і доповненнями.
42. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148.

43. Постанова «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» №210 від 06.06.2013 р., зі змінами і доповненнями.
44. Піцик А. П. Особливості обліку безготівкових коштів на підприємстві/ Н. Й. Радіонова, А. П. Піцик //Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття: матеріали II Міжнародної наукової конференції (Т.1), м. Рівне, 5 листопада, 2021р. / Міжнародний центр наукових досліджень. – Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. – С. 43-45.
45. Погорелова Т. П. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання / Т. П. Погорелова, О. Р. Сьоміна // Агросвіт. – 2017. – Т 1–2. – С. 44–48.
46. Подейко І.О., Радіонова Н.Й. Організаційні засади аудиту фінансової звітності підприємства /І.О .Подейко, Н.Й. Радіонова // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: матеріали виступів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Київ, 25 березня 2021 р.): КНУТД, 2021. – С. 256-259.
47. Подмешальська, Ю. В. Удосконалення методики аудиту операцій з грошовими коштами у касі підприємства / Ю. В. Подмешальська, О. В. Троян, М. Д. Ковалик // Економіка та держава. – 2019. – № 1. – С. 114–121.
48. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, затверджений Постановою Правління Національного Банку України від 15 грудня 2004 року № 637.
49. Постанова «Про затвердження Порядку технічного обслуговування та ремонту реєстраторів розрахункових операцій» від 12.05.2004 р. № 601.
50. Радіонова Н. Й., Білоус К. С. Організаційні та методичні підходи до проведення аудиту грошових коштів / Н. Й. Радіонова, К. С. Білоус // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". – 2019. – №15. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/issues/2019/15/5301>.
51. Радіонова Н. Й., Жура К. О. Концептуальний підхід до організації та методики проведення аудиту грошових коштів підприємства/Н. Й. Радіонова, К.

- О. Жура //«Ефективна економіка».- 2017.- №5. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5750>
52. Ровнягін О.В., Радіонова Н.Й. Аналіз впровадження концепції професійних коефіцієнтів у бухгалтерському обліку та аудиті/ О.В. Ровнягін, Н.Й. Радіонова // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: матеріали виступів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Київ, 25 березня 2021 р.): КНУТД, 2021. – С. 262-265.
53. Рогова Н. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки/Н. Рогова // Фінансовий простір. – 2020. – № 2 (38). – С. 103–116.
54. Скриньковський Р., Гладун В., Крамар М. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку на підприємстві./Р. Скриньковський, В. Гладун, М. Крамар// Траекторія Науки – Path of Science. 2019. – Vol. 5 – No 2. Рр. 3001–3010.
55. Спільник І. В., Палюх М. С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. /І. В. Спільник, М. С. Палюх//Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2019. – Вип. 1–2. С. 83–96.
56. Сторожук А.Р. Особливості аудиту безготівкових розрахунків/ А.Р. Сторожук, Н.Й. Радіонова // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: матеріали виступів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Київ, 25 березня 2021 р.): КНУТД, 2021. – С. 284-287
57. Сторожук А.Р., Радіонова Н.Й. Особливості аудиту безготівкових розрахунків/ А.Р. Сторожук, Н.Й. Радіонова // Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу: матеріали виступів II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (м. Київ, 25 березня 2021 р.): КНУТД, 2021. – С. 284-287. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18797>

58. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку. [текст] навч. посіб. / В. Т. Сусіденко. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 224 с.
59. Сутність та становлення балансу підприємства як основної форми фінансової звітності / А.Ф.Гуменюк, Г.С. Цимбалюк // Вісник Хмельницького національного університету. - № 2. – 2020. – с.56-58.
60. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник / В. Сопко, В. Завгородній. Київ : КНЕУ, 2016. 411 с
61. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік, оподаткування і звітність: підруч. / Н.М. Ткаченко// - 5-те вид. - К.: Алтера, 2019. - С. 151.
62. Тлумачний словник бухгалтерських та суміжних термінів для студентів напряму 6.030509 - облік і аудит та спеціальності 8.03050901 - облік і аудит (071 - облік і оподаткування) / Укл.: Г.О. Король, Н.П. Потрус, А.О. Безгодкова. - Дніпропетровськ: НМетАУ, 2016. - 112 с.
63. Томчук О.Ф. Аналітичні можливості балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28 (2). С. 152—159.
64. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ Ю. М. Тютюнник// – К.: Знання, 2019. – 815 с
65. Філімоненко О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненко// – К.: Кондор, 2015. – С. 351.
66. Чебанова Н.В., Єфіменко Т.І. Фінансовий облік : підручник./ Н. В. Чебанова, Т.І. Єфіменко // Київ : Академія, 2017. – 704 с.
67. Шурпенкова Р. Баланс як основне джерело інформації для прийняття управлінських рішень / Р. Шурпенкова, І. Демко // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер.: Економіка АПК. – 2019. – 20(1). – С. 167–173.
68. Enterprise energy supply system design management based on renewable energy sources / S. Drobyazko, M. Skrypnyk, N. Radionova, O. Hryhorevska, M. Matiukha // Global Journal of Environmental Science and Management. – 2021. – Volume 7, Issue 3. – P. 1-14.

Додатки